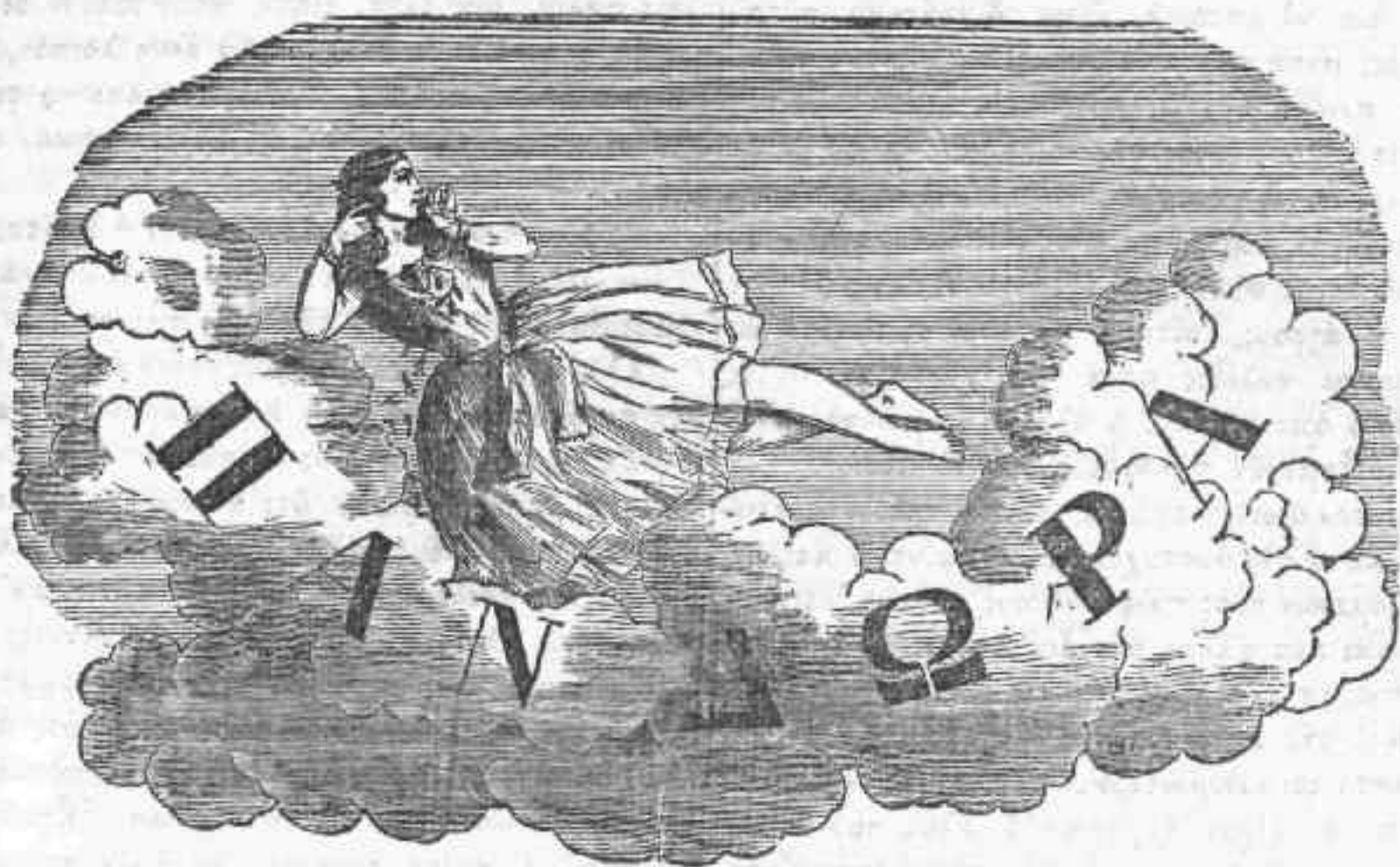

1 NOEMBR. 1852.

ΤΟΜΟΣ Γ'.

ΦΥΛΛ. 63.

Ο ΟΙΚΟΣ ΤΗΣ ΒΑΘΕΝΔΑΛΗΣ,

ΔΙΗΓΗΜΑ.

(Ἡθὴ τοῦ Ἀγγλικοῦ λαοῦ.)

Κατὰ Δίκεας.

—ο—

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Ἐντὸς τῶν ὀρέων τῆς Βαυτορελάνδης κεῖται, τινὲς ἑκατοντάδας ποδῶν ὑπὲρ τὰ περίξ παδία, τὸ στόμιον τῆς κοιλάδος Βαθενδάλης. Περιέχει δὲ ἡ κοιλάς οἰκίας, αἵτινες, ὡς ἐκτιμῶσαι τὸ ὕψος τοῦτο μικρὸν, ἀναρρίχωνται ἀκόμη εἰς ὅλους τοὺς βράχους τοὺς ἐπικρεμαμένους ἐκπτέρωθεν τοῦ στομίου, καὶ εἰς ὅλα τὰ μεταξὺ αὐτῶν κοιλώματα. Ἡ δὲ εἰς τὸ ὑψηλότατον σημεῖον ὑπὲρ πάσας τὰς ἄλλας κειμένη, εἶναι μικρὰ ἀγροικία, ἔχουσα τὴν ὄψιν ἀρχαιοφανεστάτην,

καὶ τοῦτο εὐλόγως, διότι οἱ τελευταῖοι αὐτῆς διακτόχοι ἐνημενίζοντο λέγοντες ὅτι πρὸ πεντακοσίων ἐτῶν ἡ οἰκογένειά των εἶχε σταθερῶς τοῦ μέρους τούτου τὴν κυριότητα. Ὁ τὴν κοιλάδα ταύτην διερχόμενος ξένος δύναται ἐκπληττόμενος νὰ ἐρωτήσῃ τί ἐζήτει πρὸ πεντακοσίων ἐτῶν ὅστις δῆποτε εἰς ἐκείνους ταῦς ἀποτόμους κρημνοὺς. Ἀλλὰ τοῦτο θέλει ἐρωτήσῃ μόνον ὅστις δὲν γνωρίζει τί συνέβαινε πρὸ πεντακοσίων ἐτῶν εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη. Τότε οἱ ἐπίτροποι τῶν ἡγουμένων τοῦ μοναστηρίου Φυρονέσσου, κατεῖχον τὰ εὐφορώτερα τοῦ τόπου χωρία, ἀλλὰ ἀνὰ τέσσαρες ὁμοῦ, ὧν ὁ εἰς ὤφειλε νὰ ἐκστρατεύῃ πάντοτε κατὰ τῶν παρορίων ἐπιδρομῶν. Τότε οἱ βοσκοὶ καὶ ποιμένες τοῦ μοναστηρίου ἔφερον τὰ ποιμνία των εἰς τὰ ὑψηλότατα τῶν ὀρέων μέρη, ὅπου εὗρισκον ἀκόμη νομὴν, διὰ τὴν ἀποφεύγειν ὅταν τὸ δυνατόν τὴν συνάντησιν τῶν ἐκ Βορρᾶ κατερχομένων ληστῶν. Εἰς τὰ ὑψηλὰ δὲ ὀροπέδια ἐκτὸς τῆς αὐτοφύτου χλόης εὗρισκον τὰ ζωντανὰ νὰ τρώγῃσι θάμνων πρέμνους καὶ δενδρυλλίων βλαστούς. Λύκοι βεβαίως ὑπῆρχον εἰς τῶν ὀρέων τὰς ἐρήμους ἐκεῖνας, ἀλλὰ κατ' αὐτῶν ἤγειρον τοίχους ξηρολιθίας ὑψηλῶς ἐπὶ τῶν ὀρέων καὶ ὑψηλότερον πάντοτε, καθ' ὅσον τὰ ἄγρια δάση ὑπεχώρουν εἰς τὴν προϊούσαν καλλιέργειαν τῶν νέων κατοίκων. Ὁ πρῶτος λοιπὸν Φέλλ, ὅστις πρὸ πεντακοσίων ἐτῶν ἑκαυχάτο ἐπὶ τῇ ιδιοκτησίᾳ τοῦ μέρους τούτου, ἦν πιθανῶς ποιμὴν τις τοῦ μοναστηρίου, ὅστις, περιτοιχήσας μέρος τοῦ δάσους πρὸς βοσκὴν τῶν ἀρνίων του, καὶ οἰκοδομήσας ἐν τῷ μέσῳ μικράν

καλύβην διὰ τὴν κατοικίαν, ἔγινε διακράτοχος αὐτοῦ κατ' ἀρχάς, μετὰ ταῦτα δὲ ιδιοκτῆτης, καθὼς τοῦτο πολλάκις συνέβη καὶ ὡς πρὸς τοὺς καταλαβόντας τοὺς κάτω τόπους ἐντὸς τῆς κοιλάδος. Ἀφοῦ δὲ τὰ δάση ἐξέλειπον, ἡ γῆ καλλιεργήθη, καὶ οἱ περίοικοι δὲν ἐνθυμοῦνται, οὐδ' ἡ παράδοσις ἀπομνημονεύει, ἐποχὴν καθ' ἣν οἱ Φέλλαι δὲν ἐγεώργουν ὅπως δῆποτε τοὺς τρεῖς ἀγροὺς, οἵτινες κάτωθεν ἐφαίνοντο ὡς τρεῖς πράσινοι κηλίδες παρὰ τὴν χαράδραν δι' ἧς κατήρχετο ὁ ὄρεινός ῥυαῖς, ὁ πληρὺν ἐν μέλιον κατωτέρω τὴν δεξαμενὴν τὴν ἀρδεύουσαν τὸ πεδῖον.

Καὶ εἰς τὴν ὄρεινὴν ταύτην φιλᾶν ἤκούοντο μεμψιμοιρίαι κατὰ τῆς δυστυχίας τῶν παρόντων καιρῶν, παραβαλλομένων πρὸς τοὺς ἀρχαίους καλοὺς ἐκείνους, μεμψιμοιρίαι κατ' ἄλλην μὲν διάλεκτον, ἀλλὰ κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ἐκφραζόμεναι, ὡς ἐν ταῖς μεγάλαις πόλεσι. Καὶ τῆς οἰκίας ταύτης ἐλέγετο ὅτι ἦσαν ἄλλοτε οἱ κάτοικοι εὐθυμώτεροι, τὰ καράσια ἐνήθον καὶ ὕψωνον, οἱ νέοι εἶχον ἐργασίαν δι' ὅλου τοῦ ἔτους, καὶ ἡ χώρα παρήγεν ὅσα ἡ οἰκογένεια ἐχρειάζετο. προσθήκη καὶ τῶν προϊόντων τοῦ αἰπολίου καὶ τῆς ἀγέλης. Τότε οὐδεὶς εἶχεν ἀνάγκην ν' ἀπέρχεται εἰς τὰς ἀγοράς, ἢ νὰ δαπανᾷ διὰ ν' ἀγοράζῃ, ἂν καὶ μικρὸν ἐμπόριον ἐνίοτε ἦτον οὐχὶ ἀνεπικερδὲς μετὰ τῶν κάτω χωρῶν. Τώρα δὲ . . . ἀλλὰ θέλομεν ἰδῆ ἀμέσως πῶς εἶχον τὰ πράγματα τώρα.

Ἡ Κυρία Φέλλα καὶ ἡ κόρη τῆς Καίτης ἐξέμωνον μίαν ἡμέραν τοῦ Δεκεμβρίου, καὶ τὸ σπουδαῖον τοῦτο ἔργον ἀπερρόβον ὅλην τὴν προσηνὴν τῶν, ὅταν τοῦ βουκόλου ὁ ὑπηρέτης εἰσῆλθε, καὶ τὸ βλέμμα του ἐξέτραξε συγκίνησιν παρ' αὐτῷ ἀσυνήθην. «Κάποιος ἔρχεται», εἶπεν. Ὁ δὲ κάποιος αὗτος ἦτον ὁ Βακχάου, ὁ περιοδεύων πραγματευτής. Αἱ γυναῖκες δὲν ἤθελον νὰ τὸν πιστεύωσι. Εἰς τοιαύτην ὥραν τοῦ ἔτους, πῶς ἦτον δυνατόν; ἀφῆκαν ὅμως τὸ ζῆλον καὶ ἐπῆγαν πρὸς τὸ παράθυρον. Καὶ τῷ ὄντι ὁ πραγματευτής ἦτον, τὸ δέμα τῶν πραγματειῶν του ἐπὶ τῶν ὤμων, καὶ ἐπιπόνως ἀναβαίνων τὴν πλευρὰν τοῦ ὄρους. Τὸν εἶδαν καθήσαντα παρὰ τὴν σιταποθήκην, καὶ σπογγίσαντα τὸ μέτωπόν του, ἂν καὶ Δεκέμβριος ἦτον ὁ μῆν' τὸν εἶδαν φορτωθέντα καὶ πάλιν τὸ δέμα του, καὶ τότε αἱ γυναῖκες ἤρχισαν συσκαπτόμεναι περὶ ὑποθέσεώς τινος λίαν σπουδαίας, περὶ ἧς εἶχον νὰ τὸν ἐμιλήσων, Ἀλλ' εἰς τὰ ἀπωκισμένα ταῦτα μέρη οἱ νέες γίνονται βραδεῖς, καὶ οἱ ἄνθρωποι συνηθίζουσι νὰ σκέπτονται καὶ νὰ ἐμιλῶσι βραδέως διὰ τοῦτο ἡ μικρὰ τῶν συνομιλιῶν δὲν εἶχε λάβει πέρας, ὅταν εἰσῆλθεν ὁ πραγματευτής. Αὐτὸς ἐξεναντίας ὡμίλει ταχέως· εἶχε νομίσει καλὸν νὰ περιέλθῃ ἀπαξ ἀκόμη τὴν χώραν, ἐπειδὴ ἦτον καλὸς ὁ καιρὸς, — ἡ γυνὴ τίς ἔξαιρε πόσον ἠθέλει μένει εἰς τὴν γῆν, ὅταν ἤρχετο ἀπαξ, — οἱ κάτοικοι βεβαίως πύχαιστούντο νὰ ἔχωσι νέον τι νὰ φορέσωσι τὰ Χριστούγεννα. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἰδοὺ ὅπου ἦλθε. Πότε θὰ ἔλθῃ πάλιν; ὦ! ὅταν ὁ καιρὸς τὸν ἀφῇ νὰ φέρῃ τὰς πραγματείας τῆς ἀνοίξεως. Ἀλλὰ μεταξὺ ἐμιλῶν ἐνόησεν ὅτι ὑπῆρχε τις πρόθεσις εἰς τὴν σπουδὴν μεθ' ἧς ἠρωτάτο πότε θέλει

ἔλθαι πάλιν. Θὰ ἔλθῃ, εἶπεν, ὅταν θέλουν οἱ Φέλλαι, καὶ θὰ φέρῃ ὅ,τι ἐπιθυμοῦν. Νὰ ἔλθῃ λοιπὸν, τῷ εἶπαν, πρὸ τῆς πρώτης Ἀπριλίου καὶ νὰ φέρῃ ἕνα κλάδον ἀνθῶν πορτοκαλλέας, καὶ ἐν λευκὸν σάλιον, καὶ . . .

— Δύω ἄνθη πορτοκαλλέας, εἶπεν ἡ Καίτη.

— Πῶς! δύω νύμφαι! ἀνέκραξεν ὁ Βακχάου. Θὰ νυμφευθοῦν καὶ αἱ δύο τὴν ἰδίαν ἡμέραν;

Ἀλλ' ἡ Κυρία Φέλλα τῷ ἐξήγησεν ὅτι θὰ εἶναι καὶ μίξ παράνυμφος, καὶ ὅτι ἡ Καίτη ἐπεθύμει νὰ ἐνδύθῃ ἡ φίλη τῆς ἀπαραλλήλτως ὡς καὶ αὐτή. Ὁ Βακχάους ἠθέλησε νὰ δισχυρισθῇ ὅτι αἱ νύμφαι μόναι φοροῦν ἄνθος πορτοκαλλέας, ἀλλ' ἡ Καίτη ἦτον βεβαία ὅτι ἡ φίλη τῆς ἤθελε νὰ ἔχῃ ἐντελὲς τὴν ἰδίαν στολὴν με αὐτήν. Ὁ δὲ πραγματευτής, ἐνθυμηθεὶς ὅτι οὐδεὶς βεβαίως τῶν κατοίκων τῆς περιφερείας μέχρις ἧς ἐφθάνεν ὁ ἥχος τοῦ χωρικοῦ κώδωνος δὲν ἦτον πολὺ σαφέτερος περὶ τὴν ἐθιμοταξίαν ἀπὸ τὰς γυναῖκας αὐτάς, ὑπεσχέθη τὸ ζητούμενον. Ἐπειτα δὲ ἐπώλησε τὰ ἡμίση τῶν περιεχομένων τοῦ δέματός του, ὅλην πρὸς ῥαπτικὴν ἐργασίαν δι' ὅλον τὸν χειμῶνα· διότι αἱ νύμφαι ἀγαπῶσι νὰ ἔχωσι νέα ἐνδύματα εἰς τὰ ὅσα καθὼς καὶ ἐντὺς τῶν πόλεων, καὶ ἰσως περισσότερον εἰς τὰ ὅσα.

Ὅσακις ὁ νέος λεπτουργὸς Ραῖβεν ἤρχετο νὰ ἰδῇ τὴν μνηστὴν του, τὴν εὗρισκε ῥάπτουσαν πάντοτε, καὶ περὶ αὐτὴν κἀνὲν δίμιτον παρδαλόν, ἢ τολουπάνιον, ἢ ἀκόμη καὶ μεταξωτόν. Ὅλ' αὐτὰ ἦσαν ὡραία, καὶ ὁ χειμὼν παρήλθεν εὐθυμος, ἐκτὸς σπανίων τινῶν καὶ προδικῶν νεφελῶν, ὡς ὅτε ἀπαξ ὁ Ραῖβεν παρὰ τὸ σῆμα δὲν ἐφάνη ἐπὶ τρεῖς ὅλας ἡμέρας, καὶ, ὅταν τέλος ἦλθε, δύω μελαναὶ κηλίδες ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμούς του διηγοῦντο τὴν ἱστορίαν τῆς ἀπουσίας του, καὶ διατὶ ἤσχύνατο νὰ φανῇ πρὶν παρέλθωσι τῆς κραιπνῆς τὰ ἔχνη.

— Ἐμέθυσεν, εἶμαι βεβαία, εἶπε μετὰ ταῦτα ἡ Κυρία Φέλλα εἰς τὴν Καίτην, ἀλλὰ μετὰ τῆς ἀδιαφορίας μεθ' ἧς κατὰ δυστυχίαν θεωρεῖται πολλάκις ἡ μέθη μεταξὺ τῶν χωρικῶν τῆς Ἀγγλίας. Ἐννοῶ διατὶ δὲν ἤθελε νὰ φανῇ.

— Ἀλλὰ δὲν νομίζω νὰ τὸ ἔχῃ συνήθειαν ἀπεκρίθη ἡ Καίτη.

— Ὅχι, συνήθειαν δὲν ἔχει· ὅλοι ὁμοῦ συμβαίνει ἐνίοτε νὰ παραπίνουν, δις ἢ τρίς τὸν χρόνον καὶ ἀκόμη σπανιώτερον θὰ συμβαίῃ, ὅταν ἔλθῃ νὰ κατοικήτῃ μετ' ἡμᾶς ἐδῶ ἐπάνω.

Ὁ Ραῖβεν, νυμφευόμενος τὴν μοναχοκόρην, ἐμελλε νὰ υἱοθετηθῇ, ὡς τοῦτο ἦτον ἐπόμενον, διότι ὁ Φέλλαι ἦτον γέρον, καὶ μάλιστα παρ' ἡλικίαν τὸν εἶχον ἐξασθενήσει, ὁ ῥευματισμὸς τὸν χειμῶνα, ἡ πολλὴ ἐργασία τὸ θέρος. Ὁ Ραῖβεν ἠθέλε βολῆναι εἰς τὴν οἰκονομίαν τῆς ἀγροικίας, ἠθέλεν ἐργασθῇ ὅλην τὴν ἐξουργίαν, καὶ διορθώσει τὴν καλύβην καὶ τὰ παρατήματα ἐντὸς καὶ ἐκτὸς, καὶ ὅλα θὰ ἦσαν θαυμάσια μετὰ τὴν χαρὰν.

Ἡ Μαίρη, ἡ παράνυμφος, ἐφθασεν ἐν καιρῷ διὰ νὰ στολίσῃ μετὰ τῆς πορτοκαλλέας τὸ ἄνθος τὴν χοινοδροῦσιν χωρικὴν τῆς καλύπτραν, ἀφ' ἧς ἐφαίνοντο κα-

ταίρειναι, επίτηδες διὰ τὴν περίστασιν ταύτην προσ-
εφαίσει, ἄφθονοι λευκαὶ τενίαι. Τοῦ Ἀπριλίου εὐκραέ-
στατη ἦτον αὐγὴ, ὅταν ὅλη ἡ συνοδεία ἐκίνησεν ὁ-
μοῦ καταβαίνουσα πρὸς τὸ τρία μίλια ἀπέχον παρεκ-
κλήσιον. Ἡ μήτηρ μόνη ἔμεινεν εἰς τὸν οἶκον, καὶ
ὅταν ἐπέστρεψαν, ὁ γέρον Φέλλ τῇ εἶπεν ὅτι ὅλα ἐγι-
νεν ἐν τάξει καὶ λίαν εὐχάριστα, ὅτι ὁ ἱερεὺς ὠμίλησε
μὴ πολλὴν εὐμένειαν, καὶ ὅτι τὸ ἀμάξιον τοῦ γείτονος
πλαμύγγου περιέμενεν, ὡς τοῖς εἶχε δοθῇ ἡ ὑπόσχε-
σις, νὰ μεταφέρῃ τοὺς νέους εἰς τὴν πόλιν, ὅπου ἦσαν
προσκεκλημένοι νὰ γευθῶσιν. Ὅλα ἦσαν ἐν τάξει,
καὶ λίαν εὐχάριστα, καὶ οἱ γέροντες ἐκάθισαν νὰ γευ-
ματίσῃσι, φοροῦντες τὰ καλὰ τῶν ἐνδύματα, καὶ ἐ-
κναλαμβάνοντες πολλάκις ὅτι ὅλα ἦσαν ἐντελῶς ἐν
τάξει, καὶ λίαν εὐχάριστα. Ἐν πρᾶγμα μόνον, —
ἐν τοῦ Ραΐδεν τὸ ὄνομα ἦτον Φέλλ! Ἐπειδὴ πρὸ
πεντακοσίων ἐτῶν οἱ Φέλλ ἦσαν οἱ κύριοι.

— Ἡ οἰκογένεια, ὅχι ὁμοῖς καὶ τὸ ὄνομα πάν-
ποτε τοῦ Φέλλ, εἶπεν ἡ γυνή. Εἶχε ποτὲ τὴν κατο-
χὴν καὶ κάποιος Βέλλ. Ἐπειτα δὲ ἔμεινεν ὁ τόπος εἰς
τὴν οἰκογένειαν ὅπως μόνον ἦτον δυνατόν νὰ μείνῃ,
ἐφ' ὅσον δὲν εἶχον ἄλλα παιδιὰ ἀπὸ τὴν Καίτην.

— Τῷ ὄντι, ἀληθὲς εἶναι τοῦτο, εἶπε συμφωνῶν
ὁ Φέλλ· καὶ ὅλα ἦσαν ἐν τάξει καὶ λίαν εὐχάριστα.

ΚΕΦΑΛ. Β'.

Τὴν ἐσπέραν ἐκείνην πρεῖς κυρίαι ἀνέβησαν εἰς τὸ
παρεκκλήσιον, νὰ ἰδοῦν τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἀπὸ τὸ
μικροταφεῖον, ἀφ' οὗ ἡ θεὰ ἦτον λαμπρὰ ἐπὶ τῆς πε-
διάδος, καὶ ἡ θέσις τοιαύτη, ὥστε καὶ ἐνώπιον τῶν
τέφων ἐδύνατο κατὰ τὴν γοητευτικὴν ἐσπερινὴν ἐκεί-
νην ὥραν νὰ λησμονήσῃ τις ὅτι ὑπάρχουσιν ἐν τῷ κό-
σμῳ ἁμαρτίαι καὶ θλίψεις. Αἱ κυρίαι ἔμεινον καθήμεναι
ἐπὶ τῶν βαθμίδων μέχρις οὗ ἐξέλιπεν ἀπὸ τῶν συννέ-
φων ἡ τελευταία τῆς δύσεως ἀντανάκλασις, καὶ
τὰ ὄρη καθαρὰ καὶ μεγαλοπρεπῆ διαγράφοντο ἐπὶ
οὐρανοῦ πρασίνου, ἀφ' οὗ εἶχον ἀθεσθῇ τὰ ἔσχατα
ῥῶτα. Καὶ μετὰ ταῦτα κατέβησαν, ἔχουσαι τὴν
διάνοιαν λαμπράν καὶ ἥραμον ὡς τοὺς λαμπροὺς ἀστέ-
ρας οἵτινες ἤρχίζον στίλβοντες ἐπὶ τῶν κεφαλῶν των.
Παραλλαχάσαι δὲ τῆς ὁδοῦ τὴν πρώτην γωνίαν, καὶ
εἰσελθούσαι εἰς εὐθείαν δεινδοστοιχείαν, εἶδαν ἐμπρὸς
των παράδοξον συνοδείαν. Εἰς τὸ λυκαυγὲς ἐφαίνε-
το ὡς ἂν ἀνὴρ καὶ γυνὴ ἔφερον μεταξὺ των ἀντικεί-
μενον λίαν βαρὺ, καὶ προυχώρον πρὸς αὐτὰς μὲ
ῥῆμα βραδύτατον. Μία γυνὴ προῖπορεύετο, καὶ ἐ-
νίστα ἱσταμένη, ἐστρέψε τὴν κεφαλὴν καὶ ἐπρόσμε-
νεν. Ὅταν δ' ἐπλησίασαν, εἶδαν ὅτι ἦτον νεάνις, φέ-
ρουσα εἰς τὴν κόμην ἄνθη πορτοκαλλέας, καὶ εἰς
τοὺς ὤμους κατὰλευκον σάλιον· ἐκράτει δὲ εἰς τὴν
χεῖρα πῖλον ἀνδρὸς, νέον μὲν, ἀλλὰ κεκαλυμμένον
ὑπὸ πηλοῦ. Καθαρῶς δὲ ἦδη ἐφαίνετο ὅτι τὸ ἀν-
τικείμενον, θ' οἱ δύο ἕτεροι ἔφερον οὕτως ἐναγωνίως,
ἦτον ἀνὴρ, ἀλλ' ἀνὴρ, ὅστις ὑπὲρ τι καὶ ἄλλο ὠμοίαζε
μάλιστα κτήνος. Ἡ μορφή του, ὅταν ἐφαίνετο, ἦτον
ἀποτρόπαιος, οἰδαίνουσα, μελανή, ἀνευ ἰχνους λο-
γικοῦ, ἢ αἰσθήσεως. Ἀλλ' ἡ κεφαλὴ του ἐκρέματο

τόσον χαμηλὰ, καὶ ἡ μακρὰ μελανὴ κόμη του ἐκυ-
λίστο εἰς τὸν πηλόν, ὥστε τὸ πρόσωπόν του δὲν ἐ-
φαίνετο εὐκάλως. Οἱ πόδες του ἐσύροντο ὀπίσω του,
καὶ τὰ νῆα του ἐνδύματα ἦσαν κατεσπλωμένα.

— Φαίνεται ὡς ἀποπληξία, εἶπεν ἡ γεροντοτέρα
τῶν γυναικῶν εἰς τὰς συντρόφους τῆς, καὶ ἐρώτη-
σε τὴν φέρουσαν τὸν πῖλον, ἂν ὁ ἄνθρωπος προσε-
βλήθῃ ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν ταύτην.

— Ὅχι, Κυρία· ἐπιεν ὀλίγον περισσότερον. Ἡ
χαράτου εἶναι σήμερον. Τὸ πρωὶ ἐνυμφεῖθη.

— Ἐνυμφεῖθη τὸ πρωὶ! Καὶ ἐκείνη εἶναι ἡ σύ-
ζυγός του!

— Μάλιστα, κυρία. Ὁ ἄλλος εἶναι ὁ παράνομος.

Πᾶσαν καρδίαν ἤθελε κινήσει εἰς οἶκτον τῆς
δυστυχοῦς Καίτης, ὅταν αἱ κυρίαι διήλθον ἐμπρὸς
τῆς, τὸ ἀγαθόν, ἡλιοκαὲς πρόσωπον, περικοσμού-
μενον ὑπὸ ἀνθέων πορτοκαλλέας, σαβάρον καὶ ἡ-
συχον, καὶ αὐτὴ ἐνταίνουσα ὅλας τῆς τὰς δυνάμεις,
αἰτίνας δὲν ἦσαν μικραὶ, ὅπως κρατῇ τὸν ἐλεεινὸν
ἄνδρα τῆς νὰ μὴ κλύεται εἰς τὸν πηλόν τοῦ δρόμου.
Ὁ δὲ ἄλλος νέος ἦτον εὐπρεπὴς τὴν ὄψιν, καλῶς
ἐνδεδυμένος, καὶ νέον ἐπενδύτην φορῶν. Αἱ κυρίαι ἐ-
στράφησαν, ὡς ἐβιάδιζον, καὶ εἶδαν ὅτι δὲν ἐγίνετο
χωρὶς βοηθείας νὰ προχωρήσῃ ἡ συνοδεία· διὸ ἐπέ-
στρεψεν ἡ γεροντοτέρα, καὶ θέτουσα τὴν χεῖρά της
ἐπὶ τοῦ ὤμου τῆς δυστυχοῦς νεονύμφου, τῇ εἶπε·

— Τοῦτο δὲν εἶναι ἔργον σου. Δὲν ἔμπορεῖς. Ἀ-
φες τον κατὰ γῆς, ὡς νὰ ὁμιλήσω ἐκεῖ εἰς τὴν ἀ-
γροικίαν. Γνωρίζω τοὺς ἀνθρώπους ἐκεῖ. Θὰ στεί-
λωσι κανένα νὰ τὸν φέρωσιν εἰς τὸν οἶκον.

Ἡ δυστυχὴς Καίτη ὠμίλησε μετὰ πολλῆς ἡρε-
μίας, λέγουσα ὅτι ἔμπορεῖ νὰ τὸν φέρῃ ὀλίγον μα-
κρότερα. Ἀλλὰ τὰ χεῖλη τῆς ἔτρεμον ἐλαφρῶς. Ἡ
δὲ κυρία ὠμίλησε πρὸς ἕνα νέον βουκόλον, ὅστις ἔ-
τρεψε τὰ μασχάρια εἰς μίαν μάνδραν, καὶ τῇ εἶπε
νὰ βοηθήσῃ νὰ βυθίσωσι τοῦ νυμφίου τὴν κεφαλὴν
εἰς τὴν δεξαμενὴν τὴν παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ μετὰ
ταῦτα νὰ τὸν φέρωσιν εἰς τὴν ἀγροικίαν.

— Εἶναι μακρὰν ἡ οἰκία του; ἠρώτησεν ἡ Κυ-
ρία τὴν Μάϊρην.

— Ἡ ὑψηλοτάτη οἰκία τῆς Βαθενδάλης.

— Ὡ! ποτὲ ἀπὸψε δὲν ἔμπορεῖτε νὰ ρηθᾶσθε
καθὼς προχωρεῖτε.

Οἱ κάτοικοι τῆς ἀγροικίας ὑπεσχεθῆσαν μίαν ἄ-
μαξιν, ἂν ἡ συνοδεία περιέμενεν ὡς νὰ τὴν ζεύξωσι.

— Πῶς ἔγινε τοῦτο; εἶπεν ἡ κυρία. Δὲν ὑπάρ-
χει κανεὶς νὰ διωκῇ εἰς τὸν ἄνθρωπον τοῦτον καλ-
ήτερα τὰ χρεὶν του; Γνωρίζει τὸν ἱερέα;

— Μάλιστα, κυρία, ἀπεκρίθη ἡ Μάϊρη, καὶ ἐπρό-
σθεσεν ἀφελῶς· ἀλλὰ δὲν ὠφελεῖ ἂν ὁ ἱερεὺς τὸν
ὁμιλήσῃ τώρα, διότι δὲν ἔμπορεῖ νὰ τὸν ἐννοήσῃ.

— Βεβαίως ὅχι, ἀπεκρίθη ἡ κυρία. Ἀλλὰ αὐ-
ριον θὰ τὸ συναισθάνεται ἄρκετὰ ἀκόμη, καὶ τότε,
ἐλπίζω, κάποιος τὸν ὁποῖον σέβεται νὰ τὸν ὁμιλήσῃ
μὲ τρόπον ὥστε νὰ τὸ ἐνθυμηθῇ.

— Φαντασθῆτε, ἔλεγε πρὸς τοὺς συντρόφους τῆς
ἐν ᾧ διήρχοντο διὰ τῆς δεξαμενῆς, ὅπου ἀναισθητῶν
ὁ νυμφίος ἐνεβάπτετο τὴν κεφαλὴν ἐμπρὸς, φαντα-

σθῆτε! αὐτὸ τὸ ἐλκεῖνδον ὃν ὑπεσχέθη σήμερον τὸ πρῶτ' ἀκόμη ἡ δυστυχὴς ἐκείνη κόρη νὰ ἀγαπᾷ καὶ νὰ ὑπακούῃ! Ποῖον προοίμιον τῆς ἀγάπης των!

Ὁ Φέλλ καὶ ἡ γυνὴ του δὲν περιέμενον ἐνωρὶς τοὺς νυμφίους. Ἀλλὰ ἡ ὥρα εἶχε παρέλθῃ πολὺ περισσύτερον ἀφ' ὅ,τι προσέβλεπον, καὶ ἀκόμη οὐδεμίαν εἰδήσιν περὶ αὐτῶν. Ὅταν δὲ τέλος ἐφάνησαν εἰς τὸ σκότος, τὰ τρία νήφοντα μέλη τῆς συνοδείας ἦσαν καταπεπονημένα ὑπὸ τοῦ καμιάτου. Ἡ ἀνοδος ἦτον φρικτὴ, διότι ὁ Ραῖθεν δὲν εἶχεν ἀρχίσαι νὰ συνέρχεται.

Πολλὰ ἠθικὰ δεινολογία δὲν ἐσπαταλήθησαν ἐπὶ τῆς περιστάσεως ταύτης, διότι ἡ ἀδιαφορία ἦτις δυσαρέστως ἐξέπληξε τὰς κυρίας, ἦτον ὁ σχεδὸν κοινὸς τοῦ σκέπτεσθαι τρόπος λαοῦ ἠθισμένου εἰς τὴν ἀκρασίαν. Ἡ Κυρία Φέλλ εἶπεν ὅτι ἦτον θυμωμένη, ὅτι ἦτον φριχτὰ ἐναντίον του, καὶ ἐπειτα ἐνεδύθη τὰ νυκτικὰ της, διὰ νὰ καθήσῃ μὲ τὴν κόρην της, διότι ὁ Ραῖθεν ἦτον ἀκόμη εἰς κάρωσιν, καὶ ἐπρεπε νὰ διανυκτερεύσουν πλησίον του. Ἡ Κυρία Φέλλ ἔλεγε προσέτι συνεχῶς, ὡς καὶ ἄλλοτε εἶχεν εἰπεῖ, ὅτι ὅλοι οἱ ἄνδρες ἐνίοτε παρπίνουσιν, ὅτι ὁμῶς θὰ τῷ συμβαίῃ σπανότερον τοῦτο, ἀφ' ὅτου ἦλθε νὰ κατοικήσῃ ἐδῶ ἐπάνω. Ἐστρέφοντο δὲ πάντοτε εἰς τὴν κεφαλὴν της οἱ λόγοι τοῦ ἀνδρός της, ὅστις τῇ εἶχεν εἰπῆ ὅτι ὅλα ἦσαν ἐν τάξει καὶ λίαν εὐχάριστα. καὶ περὶ τὰ ἐξημερώματα, ὅταν ἡ κόρη της τὴν κατέπεισε νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν κλίνην της, ἀπεκοιμήθη ἔχουσα τὰς λέξεις αὐτὰς εἰς τὰ ὦτά της, ἐν ᾧ ἡ δυστυχὴς Καίτη ψυχρὸς εἰς ὅλα τῆς τὰ μέλη παγετῶδες αἰσθανομένη, τὴν καρδίαν ἀλγοῦσα, καὶ καταβεβλημένη ὑπὸ τοῦ καμιάτου, μόλις κατὰ πρῶτον κατώρθωσε νὰ ἐκραγῇ εἰς δάκρυα.

Ὅταν δὲ περὶ τὴν δείλην τῆς ἐπύριον ὁ σύζυγός της ἐκάθητο κεφαλαλγῶν παρὰ τὴν ἐστίαν, ἡ θεὰ τῶν ἐρυθρῶν ὀρθαλμῶν της τὸν ἔφερεν εἰς συγκίνησιν. Ἐννοεῖται ὅτι ἐκήρυξεν, ὡς οἱ μέθυσοι κηρύττουσι πάντοτε, ὅτι τὸ τοιοῦτον ἄλλοτε δὲν θέλει συμβῆ· ἐννοεῖται ὅτι, ὡς ὅλοι οἱ μέθυσοι πάντοτε, ἀπέδωκεν εἰς ἄλλους τὸ σφάλμα· ἐννοεῖται ὅτι εἶπεν, ὡς λέγουσιν οἱ μέθυσοι πάντοτε, ὅτι τοῦτο δὲν ἦτον συνήθειά του, ἀλλὰ ἑκτακτος μόνον περιστάσις, ἅπαξ συμβῶσα, καὶ μὴ μέλλουσα ποτὲ νὰ συμβῇ πλέον· καὶ ἐννοεῖται ὅτι ἡ γυνὴ του τὸν ἐπίστευσεν, ὡς πάντοτε πιστεύουσιν αἱ νέαι γυναῖκες.

Ἐπὶ τινα καιρὸν ταῦτα πάντα ἐφαίνοντο ἀληθέστατα, καὶ εὐθυμὸς ἦτον ὁ οἶκος. Κατὰ τὰς καλὰς ἡμέρας τοῦ ἔαρος αἱ ἐργασίαι τῶν ἀγρῶν ἦσαν ἀφθονώταται, καὶ μόλις ἐπῆρχον εἰς αὐτὰς πενθερὸς καὶ γαμβρός. Τόσων δ' ἐπισκευῶν εἶχον ἀνάγκην αἱ θύραι καὶ τὰ παράθυρα, αἱ θέσεις καὶ αἱ ἀποθήκαι, αἱ τράπεζαι καὶ τὰ ἐργαλεῖα, ὥστε ὅλαι αἱ βροχεραὶ ἡμέραι ἐπὶ ἑξ μῆνας δὲν ἐφθασαν διὰ τὰς ἐργασίας τοῦ Ραῖθεν. Καθ' ὅλον δὲ τοῦτο τὸ διάστημα δὲν ἐμέθυσεν εἰμὴ δις, ἅπαξ μὲν ὅταν ἦτον ὁ καιρὸς θυελλώδης, καὶ ὁ Ραῖθεν ἐκάθησεν ὅλην τὴν ἡμέραν ψυχόμενος ἐμπρὸς τοῦ πυρὸς τῆς ἐστίας, καὶ ἀπὸ τὴν θύελλαν διωχθέντας ἦλθαν καὶ ὁ γεωργὸς καὶ ὁ βουκόλος, καὶ ἐκάθησαν ἐκεῖ χασμώμενοι ὅλην τὴν ἡμέραν,

ἕως οὗ ἐνύσταζεν ὅλη ἡ οἰκὸγένεια. Τότε ὁ Ραῖθεν ἐμακρύνθη ἐπὶ δύο ὥρας, καὶ ὅταν τὸ ἐσπέρας ἦλθεν ἀπὸ τὴν σιταποθήκην νὰ δειπνήσῃ, ἡ κατάστασις του δὲν ἦτον παντάπασιν κατὰστάσις νήφοντος. Ἀλλοτε δὲ πάλιν τῷ συνέβη τοῦτο ὅταν, τὸν Ὀκτώβριον, εἶχεν ἀπέλθῃ εἰς τὴν ἀγοράν, νὰ πωλήσῃ κριθήν. Καθ' ὅλον δὲ τὸν ἄλλον καιρὸν ἦτον ἐργατικός, ἀγαθὸς πρὸς τοὺς γέροντας, καὶ ἀγαπῶν τὴν γυναῖκά του, ὥστε ἀληθῶς ἐδικαιολόγει τὸν λόγον τοῦ γέροντος Φέλλ, κηρύττοντος συνεχῶς ὅτι τὴν ὥρα ἦσαν ἐν τάξει, καὶ λίαν εὐχάριστα.

Ὁ χειμὼν ἦτον ἡ ὥρα τῆς δοκιμασίας· ἐνίοτε ἡ χιών ἐθαπτε τοὺς κατοίκους τῆς οἰκίας τῆς Βαθενδάλης. Ἀλλοτε ὁ καιρὸς ἦτον τόσον κακὸς, ὥστε οὐδεμίαν ἐργασίαν ἦτον δυνατὴ εἰς τοὺς ἀγρούς. Οἱ ἄνδρες ἐβαρύνοντο καθήμενοι ὅλας τὰς ὥρας περὶ τὸ πῦρ τῆς ἐστίας, καὶ ἀκούοντες τὸν ἄνεμον συρίζοντα καὶ πλαταρίζουσιν τὴν βροχὴν, καὶ αἱ γυναῖκες ἐβαρύνοντο ἀκόμη περισσοτέρως τὴν διηνεκὴ τῶν ἀνδρῶν παρουσίαν. Βιβλία δὲν ὑπῆρχον, οὐδ' εἶχε κανεὶς κατὰ νοῦν τὴν ἀνάγνωσιν. Εἰς τοὺς τοίχους ἐκρέμαντο τινὲς γελοιογραφαὶ τοῦ Πάπα καὶ τοῦ Βοναπάρτη, καὶ μία εἰκὼν Γεωργίου τοῦ Γ', καὶ εἰς αὐτὰς περιερίζοντο ὅλαι τῆς οἰκίας αἱ διανοητικαὶ διαχύσεις, ἂν ἐξαιρέσωμεν ἓνα τετράστιχον ὕμνον, ὃν ἡ Καίτη εἶχε κεντῆσαι ὅταν ἦτον μικρά. Ὁ Ραῖθεν συνεχῶς ἐπήγαινε εἰς τὴν σιταποθήκην, ἐνίοτε ἐπὶ προφάσει νὰ ἐργασθῇ. Ἀλλὰ ὁ πρῶτον καὶ ὁ σκέπαρνός του ἠκούοντο σπανίως καὶ πάντοτε σπανιώτερον· καὶ ἀντὶ εὐθύμως νὰ ἐρχεται εἰς τὸ δειπνον, πολλάκις ἔμενε εἰς τὴν ἀποθήκην, κεκυρῶς, διὰ νὰ μὴ φαίνεται τοῦ βήματός του τὸ ἀσταθεῖ, καὶ ὠμίλει μὲ τρόπον δυσάρεστον πρὸς τὸν Φέλλ, καὶ μὲ θυμὸν πρὸς τὴν Καίτην.

Ἀλλὰ ποτὲ καλλήτερά δὲν ἐφέρθη, ποτὲ δὲν ἦτον ἐργατικώτερος, βοηθητικώτερος, προθυμώτερος καὶ ἐγκρατέστερος ἢ κατὰ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ὁ Φέλλ πσθένησε καὶ ἀπέθανε, κατὰ τὸν πρῶτον δηλαδὴ μῆνα τοῦ ἔαρος, κατὰ τὸν ὁποῖον καὶ ἡ Καίτη ἦτον λεχώ. Ἡ Κυρία Φέλλ ἔλεγεν ὅτι ὁ Ραῖθεν ἦτον ἐνταυτῷ ὡς υἱὸς καὶ ὡς κόρη, καὶ ὡς ἱατρὸς ἀκόμη καὶ ὡς τροφὸς εἰς τὴν περίστασιν ταύτην· καὶ ὁ πενθερὸς του ἀπέθανεν εὐλογῶν αὐτόν, καὶ εὐχόμενος αὐτῷ νὰ φροντίζῃ τὴν ἀγροικίαν, καὶ νὰ εὐδαιμονῇ ἐν αὐτῇ, διότι εἶχε μείνει ἐπὶ πεντακόσια ἔτη εἰς τὴν οἰκὸγένειαν.

Ἀφ' οὗ δ' ἐτάφη ὁ γέρων, καὶ ἐβλάστησαν τὰ γεννήματα, καὶ ἠγέρθη ἡ Καίτη, ὁ Ραῖθεν οὐ μόνον ἐγενετο ἀδρανέστερος, ἀλλ' ἐφάνετο ὡς νομίζων ὅτι τῷ ὠφελετό πως ἀποζημιώσις διὰ τὴν ἐπ' ἐσχάτοις κλῆν του διαγωγὴν. Τινὲς ἐπισκευαὶ εἶχον μείνει εἰσέτι, καὶ ἡ Κ. Φέλλ ἐπεθύμει νὰ μὴ ἀναβληθῇ περαιτέρω. Ἀλλ' εἰς τοῦτο ἐπιμένουσιν, ἀνεκάλυψεν αἶφνης ὅτι ὁ Ραῖθεν εἶχε πωλήσει τὰ ἐργαλεῖά του. Πωλήσει τὰ ἐργαλεῖά του! — Ναί· τί νὰ κάμῃ; Δὲν εἶχον ὅλοι εἰπεῖ ὅτι ἦτον ἀνάγκη ν' ἀλλάξουν τὴν γεροντικὴν ἀγελάδα, καὶ ν' ἀγοράσουν νέον βοῦν, ἀροτῆρα; Πῶς ἄλλως ἤθελε πληρώσει τὴν διαφορὰν,

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

ἀν δὲν ἐπώλει τὰ ἐργαλεία του; Ἀλλ' ἡ Καίτη ἤ-
ξευρε, καὶ τὸ ἤξευρεν ἐπίσης καὶ ἡ μήτηρ της, ἀν
καὶ οὐδ' ἡ μία οὐδ' ἡ ἄλλη λέξιν δὲν ἔλεγε περὶ τού-
του, ὅτι περισσότερον ἀργύριον κατέβη ἀπὸ τὸν λά-
φυκά του ὅταν ἐκάθητο μόνος εἰς τὴν σιταποθήκην,
ἐφ' ὅτι, ἐχρειάζετο διὰ τὴν ἀνταλλαγὴν ἐγγελάδος.

Ἐντεῦθεν ἤρχισεν ἡ παρακμὴ τῆς ιδιοκτησίας των.
Ὅταν δὲ ἀρχίζει ἡ παρακμὴ παρὰ τοῖς ιδιοκτῆταις
αὐτῶν τῶν κοιλάδων, σπανίως ἀναχαιτίζεται, καὶ
ὁ αὐτὸς οὐδὲν ὑπῆρχε τὸ δυνάμενον νὰ τὴν ἀναχαιτί-
σῃ. Εἰς μικρὸν ἀγρωτικὸν κατάστημα, ὅπου ὁ ἰδιο-
κτήτης ἔχει πάσης τῆς υγείας καὶ φιλεργίας του ἀ-
νάγκην, ὅπως ἀντιπαλαίσῃ πρὸς τὴν νεοτροπίαν
καὶ τὰς βελτιώσεις τῶν μεγάλων ἀγρονομικῶν ἐπι-
χειρήσεων τῶν πεδινῶν χωρῶν, καὶ ὅπου κεφάλαια
δὲν ὑπάρχουσι πληροῦντα ἐνίοτε τὰ κενὰ, πᾶσα
ἐπιληψὶς δραστηριότητος εἶναι ὀλεθρία. Ἐντὸς δὲ
ὧν ἡ τριῶν ἐτῶν τοῦ Ῥαΐθεν ἡ υγεία κατεστράφη.
Ἡ φιλεργία του πρὸ καιροῦ εἶχε χαλαρωθῇ μετὰ
πάντα ἡ ὀρεξὶς του ἐξέλιπε, καὶ δὲν ἐδύνατο νὰ ὑ-
ποφέρῃ τὴν ἀφελῇ καὶ μονότονον τροφὴν ἣν παρεί-
χον τὰ ὄρη του, ἀλλ' ἐπεθύμει καρικεύματα σπάνια,
ἐπερ μόνον διὰ χρημάτων ἐδύνατο νὰ προμηθευθῇ.
Ἀπώλεσε δὲ καὶ τὸν τακτικὸν ὕπνον του, καὶ ἐκοι-
μάτο διακεκομμένως, ἀνησυχῶς, πυρετωδῶς, ἡ
διάρκως ἐπὶ δεκαπέντε ὥρας ἐν εἰδὲι ναρκώσεως ἐν-
τελούς. Οἱ πόδες του ἐξησθάνησαν, καὶ ρευματικοὶ
πόναι ἤρχισαν εἰς αὐτούς. Ἐπομένως δὲν ἐδύνατο
νὰ ἐξέρχεται οἷος δῆποτε καιρὸς καὶ ἂν ἦτον, νὰ ἐ-
πιμελῇται τὰ ποίμνια. Ἐν τῶν καλλητέρων προβάτων
του ἐλείψε μετὰ τὴν πλημμύραν, καὶ ἔπειτα εὐρέθη
σπασσιγμένον μεταξὺ δύο βράχων εἰς τὸν χεῖμαρον.
Ὡς τὰ σκέλη, καὶ, ἐννοεῖται, πνιγμένον. Ἀλλοτε
πῶσαρά πρόβατα ἐχάθησαν εἰς τὴν χιόνα, διότι δὲν
ἦν περὶ αὐτῶν ἐγκαίρως φροντίς. Ἐπειτα ἤρχισαν
τὰ δανείσματα ἐνὸς ἀρότρου. Πολλοὶ γεωργοὶ βε-
βαίως ἐδανείζοντο ἄροτρα, καὶ πρὸς τοῦτο οὐδεὶς εἶ-
πε τί νὰ εἰπῇ, οὐδεὶς τὸ ἐσυλλογίζετο, οὐδεὶς, πλὴν
τῆς Κυρίας Φέλλ. ἥτις πολὺ τὸ ἐσυλλογίζετο, διότι
ὁ σύζυγός της, καὶ πρὸ αὐτοῦ ὁ πατήρ του, πάν-
ποτε μετεχειρίζοντο τὰ ἴδια ἐκυτῶν ἄροτρα. Ἐπει-
τα ἤρχισαν δανείσματα χρημάτων ἐπὶ τῆς γῆς, δι'
ἀγορὰν σπόρου. Πολλοὶ γεωπόνοι βεβαίως ἐδανεί-
ζοντο ἐπὶ ὑποθήκῃ τῶν κτημάτων των· ἀλλὰ ὡς
ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἤρχοντο στιγμὰι καθ' ἃς εἶχον δυσ-
κολίαν εἰς τὴν ἀπότισιν τῶν τόκων, καὶ ἡ γῆ με-
τέβαινεν εἰς ξένας χεῖρας. Ἡ δὲ Κυρία Φέλλ στενχό-
λουσα ἔλεγεν, ὅτι ἤλπιζε νὰ ἐνθυμηθῇ ὁ Ῥαΐθεν ὅτι
ἡ ἀγροικία ἔμενεν εἰς τὴν αὐτὴν οἰκογένειαν ἐπὶ
πεντακόσια ἔτη· εἰς ὃ ἀποκρίνετο ὁ Ῥαΐθεν ὅτι ἀρ-
κετὰ συνεχῶς τῷ ἐπανελήφθη αὐτὸ, ὥστε νὰ μὴ τὸ
λησμονήσῃ. Ἐκτοτε περὶ τούτου λόγος πλέον δὲν
ἔγινεν· ἀπέθανε δὲ ἡ Κ. Φέλλ, ἔχουσα αὐτὸ ἐντὸς
τῆς καρδίας της, καὶ διατηροῦσα τὴν ἐλπίδα ὅτι
νῦν ἀγρονόμος ἐκ τῶν πεδινῶν ἐκείνων, δὲν θέλει
ποτὶ ἀργώσῃ τοὺς ἀρχαίους ἀγροὺς πῆς οἰκογενείας
τῶν Φέλλ.

Μετὰ τὸν θάνατον τῆς μητρός της ἡ Καίτη εὗρεν
ὅτι ἦτον καταβεβαρυμένη ὑπὸ ἐργασίας, ἐν ᾧ ἡ καρ-
διά της ἦτον, ὡς ἐνόμιζε, καταβεβαρυμένη ὑπὸ θλί-
ψεως. Δὲν ἤξευρε τότε πόσον πολὺ ἀνωτέραν θλίψιν
ἤμποροῦσε νὰ ὑποφέρῃ. Δύο παῖδιά ὑπῆρχον τότε,
καὶ τὸ τρίτον ἤρχετο. Ἦσαν ὡραῖα παῖδιά, καὶ τὸ
πρῶτον ἦτον ἡ χαρὰ καὶ ἡ ὑπερηφανεία της. Τότε
εἶχεν ἀρχίσει νὰ ψελλίζῃ, καὶ ποτὲ δὲν ἤκούσθη γλυ-
κυτέρα γλῶσσα. Ὁ πατήρ του τὸ ἠγάπα πολὺ, καὶ
ἤθελε νὰ τὸ φέρῃ πάντοτε εἰς τὰς ἀγκάλας του· καὶ
πολλάκις ὅταν πολὺ ἀπείχε τοῦ νὰ εἶναι νήφων, τὸ
παιδίον αὐτὸ ἐφαίνετο ἐξυπνοῦν τὸ λογικόν του, καὶ
μαγικῶς πρᾶνον τὰς ὁρμὰς του. Τὸ μόνον δὲ κακόν
ἦτον ὅτι ὁ Ῥαΐθεν ἐπέμενε πολλάκις νὰ ἔχῃ τὸ παι-
δίον, ὅταν ἡ κατάστασις του δὲν ἦτον παντάπασι
τοιαύτη ὥστε νὰ ἐπιμελῇται παιδίον τόσον μικρόν.
Ἀλλ' ἡ μήτηρ ἐπροσπάθει νὰ πείσῃ ἑαυτὴν ὅτι τί-
ποτε κακόν δὲν θὰ συμβῇ, ὅτι ὁ θεὸς θέλει ἐπαγρυ-
πνῇ ἐπὶ τοῦ ἀθώου ἐκείνου πλάσματος, ἐπὶ τοῦ ἀγ-
γέλου ὅστις προσεμειδία τὸν ἁμαρτωλὸν του πατέ-
ρα. Ἀλλὰ δὲν ἐνθυμήθη, ὡς οἱ περισσότεροι συνήθως
δὲν ἐνθυμοῦνται, ὅτι αἱ ἐπαγγελίαι ἐδόθησαν ὑπὸ ᾧ-
ρους, καὶ ὅτι ἀσέβεια εἶναι νὰ καθαπτώμεθα τῆς
προνοίας ὅτι μᾶς πέμπει δυστυχήματα, ὅταν δὲ τη-
ρῶνται οἱ ὅροι. Αἱ ἐπαγγελίαι, ὡς τὰς εἶχεν ἀκού-
σει εἰς τὴν ἐκκλησίαν, τῇ ἔμενον εἰς τὸν νοῦν, καὶ
τὴν παρηγόρουν εἰς τὰς σκοτεινὰς ὥρας τοῦ χρόνου,
καὶ εἰς ἀπελπισίαν ἤθελε τὴν βυθίσει ὅστις τὴν ἔλε-
γεν ὅτι αὐταὶ δύνανται πολλάκις νὰ μὴ ἐπαληθεύ-
σωσιν ἐξ ἀμελείας καὶ ἁμαρτίας τῶν ἀνθρώπων.
Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου τούτου τῇ ἐδόθησαν μαθή-
ματα αὐστηρά. Εὐάρεστον ἦτον ἀναμφιβόλως ν' ἀ-
κούῃ λεγόμενον παρὰ τοῦ ἱεροκλήρυκος, ὅτι αἱ ἡμέραι
καὶ νύκτες, ὅτι αἱ ὥραι τῆς σπορᾶς καὶ αἱ ὥραι
τοῦ θέρους οὐδέποτε θέλουσι παύσει· καὶ ὅταν δυσ-
χέρεια κατεπείγον, ἀπέβλεπε πρὸς τοὺς ἀγαπη-
τοὺς ἀρχαίους ἀγροὺς των, τούτους τοὺς στοχα-
σμοὺς στρέφουσα εἰς τὸν νοῦν της. Ἀλλ' ἵνα μὴ
εἰπώμεν τί ἦσαν δι' αὐτὴν πολλάκις αἱ ἡμέραι
καὶ τί αἱ νύκτες, αἱ ἡμέραι σκοτειναὶ ὡς αἱ νύ-
κτες, καὶ αἱ νύκτες ἄγρυπνοι ὡς αἱ ἡμέραι, ὁ και-
ρὸς τῆς σπορᾶς ἦτον τίποτε δι' αὐτὴν, ἂν ὁ ἀνὴρ της
ἦτον ἀσθενὴς ἢ ὀκνηρὸς, καὶ δὲν ἐσπείρην τοὺς ἀγροὺς
του· καὶ ὁ μὴν τῆς συγκομιδῆς τῇ ἦτον χεῖρων ἢ τί-
ποτε, ἂν συγκομιδὴ δὲν ὑπῆρχεν. Ἀληθὲς ὅμως θαρ-
ρακεία δὲν ἦτον νὰ φρονῇ ὅτι τὰ παῖδιά της ἦσαν ἀσφα-
λῇ εἰς χεῖρας μεθύσου, ὅστις πιθανώτερον νὰ τὰ βλά-
ψῃ παρὰ τὸ ἐναντίον. Καὶ τὸ λυπηρὸν τοῦτο μάθημα
ἐπίσης τὸ ἔλαβε. Μίαν ἡμέραν ὁ Ῥαΐθεν ἐπέμενε νὰ
φέρῃ τὸ παιδίον εἰς τὴν ἀποθήκην μαζῇ του. Ἀλλ' ἐ-
κεῖ ἤρχισε κλονούμενος, καὶ προσκόψας, ἐκτύπησεν
τοῦ παιδίου τὴν κεφαλὴν εἰς τὴν θύραν, καὶ τὸ ἀφῆκε
νὰ πέσῃ. Τινὰ λεπτὰ παρῆλθον πρὶν τὸ παιδίον φωνάζῃ·
καὶ ὅταν ἐφώναζε, ποία παρηγορία! Ἀλλ' ὦ! ἡ φωνὴ
ἐκείνη! Ἐπειτα δ' ἠκολούθησεν ἀδιάκοπος πολυλογία,
καὶ ὠμίλει, καὶ ὠμίλει ἡμέραν καὶ νύκτα. Ὅταν δὲ τέλος
ἀπεκοιμήθη, καὶ ὁ ἱατρὸς εἶπεν ὅτι ἤλπιζε νὰ μὴ μείνῃ

διαρκῶς κἄνεν κακὸν ἀποτέλεσμα, ἐξηκολούθησε νὰ ὁμιλῇ καὶ εἰς τὸν ὕπνον τοῦ, καὶ ἡ μήτηρ τοῦ παρεκάλει τὸν θεὸν νὰ σιωπήσῃ τὸ παιδίον, καὶ νὰ γίνῃ πάλιν ὡς πρὶν. Καὶ τῷ ὄντι ἐσιώπησε μέχρι τέλους, ἀλλ' ὡς πρὶν ποτὲ πλέον δὲν ἔγινε. Ἀφ' οὗ ἐράνη ὅτι ἀνέλαθεν, ἐπρόφερε μίαν γλυκεῖαν λέξιν μετὰ τὴν ἄλλην, βραδύτατα, καὶ τοῦτο πολλὰς ἐδόξασεν, πολλοὺς μῆνας κατὰ συνέθειαν, μέχρι οὗ τέλος κατήντησε βωδὸς καὶ εὐήτης.

Ὁ πατὴρ τοῦ δὲν ἐστερεῖτο καρδίας καὶ συνειδήσεως, καὶ τὸ συμβῆναι τοῦτο τὸν συνεκίνησε τόσο βραδέως, ὥστε ἀπεφάσισεν ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης νὰ πολεμήσῃ τὸ πάθος τοῦ. Ἐπὶ τινὰς μῆνας δὲν κατέβη διόλου εἰς τὴν κοιλάδα, ἐκτὸς διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, θέλων ν' ἀποφύγῃ πᾶσαν ἀφορμὴν πειρασμοῦ. Ἐπὶ τινι καιρὸν ἐπαύσατο δεινῶς τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα, καὶ ἡ Καίτη πύχτετο νὰ ἐλάμβανεν ὁ θεὸς διὰ μιᾶς τὸ παιδίον, διότι ἐφαιετο ὅτι ποτὲ ὁ σύζυγός της δὲν θὰ συνήρχετο, ἔχων πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ θέαμα τοῦτο. Ἀλλὰ δὲν ἐτόλμα νὰ προτείνῃ μεταβολὴν τινὰ περὶ τὸν βίον ἢ τὰς διασκεδάσεις των, φοβουμένη τ' ἀποτελέσματα. Πᾶσιν προσπάθειαν κατέβαλλεν ὅπως φέρῃ εὐθυμίαν εἰς τὴν οἰκίαν. Ἀλλὰ λαμπρὰ ἡμέρα δι' αὐτὴν ὑπῆρξε πρὸ πάντων ὅταν ὁ Βακχάου, εἰς τὴν ἐαρινὴν τοῦ περιοδεῖαν ἦλθε μὲ τὸ δέμα τοῦ ἐπὶ τῶν ὤμων, καὶ μεταξὺ ἄλλων προήγαγε προκηρύξεις τινὰς ἐντύπου περὶ συνελεύσεως τῆς ἐταιρίας τῆς Ἐγκρατείας, ἥτις ἐμελλε νὰ συγκροτηθῇ εἰς μίαν τῶν παρεκκλιμένων κοιλάδων. Ἡ ἀπόπειρα ὑπὲρ τῆς ἐγκρατείας εἶχε τέλος φθάσαι μέχρι τῶν ἀπωκισμένων τούτων κοιλάδων, ὅπου ἦτον ἀναγκαιοτάτη. Τόσον δὲ ἦτον ὁ βίος μονήρης εἰς τὸν ὑψηλὸν οἶκον τῆς Βαθενδάλης, ὥστε οἱ κάτοικοι αὐτοῦ οὐδὲ κἄν εἶχον ποτὲ ἀκούσει περὶ τῆς ἐταιρίας τῆς ἐγκρατείας. Ἡδὴ ὅμως ἄλλο δὲν ἤκουον. Διότι ὁ Βακχάου ἐπώλησε πλῆθος τεινῶν καὶ ποικίλων ὑφασμάτων εἰς μέλη τῆς ἐταιρίας, μέλλοντα νὰ παρευρεθῶσιν εἰς τὴν ἐορτήν· ὅταν δὲ ὁ πραγματοεὐτὴς ὁμιλήσῃ περὶ παρατάξεων, καὶ περὶ μουσικῆς, καὶ περὶ δημοσίων τεῖποσιων, καὶ περὶ δημηγοριῶν καὶ χειροκροτήσεων, μετὰ πολλοῦ γέλωτος καὶ ἐνίοτε καὶ μετὰ χορῶν, ἢ ἐστιάσεων ἐπὶ τῶν ὀρέων, ἡ Καίτη ὑπερχάρη διὰ τὴν εἰδήσιν ταύτην. Ἐκεῖ ὁ σύζυγός της θὰ εὕρισκε μεταβολὴν, καὶ συναναστροφὴν καὶ διασκεδάσιν, οὐχὶ μόνον ἀκίνδυνον, ἀλλ' ἐξ ἐνχρῆς συντελοῦνταν εἰς τὸ νὰ μακρύνῃ τὸν κίνδυνον. Ὁ δὲ Ῥαῖθεν ἦτον εἰς τοῦτο τοσοῦτον πρόθυμος, ὥστε ὅλος ὁ οἶκος, ὁ γεωργός, ὁ βουκόλος καὶ οἱ λοιποὶ, πανηγύρισαν αὐτὴν τὴν ἡμέραν. Τὸ πρόγευμα παρετέθη πρῶτ', καὶ μετὰ ταῦτα ἡ οἰκία ἐκλείσθη, καὶ πατὴρ καὶ μήτηρ, φέροντες τὰ παιδιά, κατήλθον εἰς τὴν κοιλάδα. Μετὰ εὐθυμον δὲ δαίτην, ὅλη ἡ συνοδεία ἐπέστρεψε, τακτικῶς ἐγγεγραμμένη εἰς τὴν ὑδροποτικὴν ἐταιρίαν.

Ἡ περιστάσις αὕτη μεγάλην ἐπέφερε μεταβολὴν εἰς τοῦ Ῥαῖθεν τὸν βίον. Τοῦ λοιποῦ ἐδύνατο πάλιν νὰ καταδραίνῃ πρὸς τοὺς ἀρχαίους γνωρίμους τοῦ, διό-

τι ἐθαίρει ἐαυτὸν ἀσφαλῆ· καὶ ἡ Καίτη ἐδύνατο νὰ τὸν προτρέπῃ νὰ καταδραίνῃ, μὴ ἔχουσα φόβον περὶ τοῦ πῶς θέλει ἐπιστρέφει, διότι καὶ ἐκείνη ἐρρόνη ὅτι παρήλθεν ὁ κίνδυνος. Ἀλλ', ἀμφοτέρω ἡπατῶντο ὡς πρὸς τὸν βαθμὸν καὶ τὸ εἶδος τῆς ἐπιρροῆς τῆς ἐν ὅρκου ὑποσχέσεως.

Ἡ ἐνορκος ὑπόσχεσις ἦτον χρήσιμος, διότι ἐμάκρυνε τὸν οἶνον ἀπὸ τῆς οἰκίας, καὶ ἐκαθάριζεν αὐτὴν ἀπὸ τῆς δυσωδίας, ἀπὸ τῆς ἑξίν καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἰδέαν τῆς οἰνοποσίας. Χρήσιμος ἦτον, διότι ἐδίδεν ἀφορμὴν εὐλόγου ἀρνήσεως, ὅταν ἀγοραστὴς ἢ πωλητὴς κάτῳ ἐν τῇ κοιλάδι ἐπρότεινε νὰ σφραγισθῇ συνάλλαγμα τι διὰ πόσεως. Χρήσιμος, διότι καὶ τὴν γνῶσιν αὐτὴν τῆς οἰνοποσίας ἐμάκρυνεν ἀπὸ τῆς ἐπομένης γενεᾶς ἐν τῇ οἰκίᾳ· χρήσιμος, διότι συνίστατο ὅπως δῆποτε τὸν ὑποσχεθέντα παρὰ τοῖς γείτοσι τοῦ καὶ παρὰ τῷ ἱερῷ. Ἀλλ' ἦτον πάντοτε, ἦτον ἀσφαλῶς χρήσιμος ἐναντίον παντὸς πειρασμοῦ; Εἶχεν ἐνέργειαν μαγικὴν καὶ ὅταν ἄνθρωπος ἀσθενῇ, — ἀσθενῇ κατὰ τὴν ὑγίαν, ἀσθενῇ πρὸς τὰς ἀρχαίας του σχέσεις, ἀσθενῇ ὡς πρὸς τὴν ὑπόληψιν ἐαυτοῦ, — εὕρισκετο μεταξὺ ἀρχαίων συντρόφων, καὶ τοῦ οἰνοπνεύματος· οἱ ἄτμοι τῷ περιεχύνοντο πανταχόθεν, ἐκδοκχεύοντες τὸν νοῦν τοῦ, πρὶν ἐτι διέλθῃ βρῆς διὰ τῶν χαλῶν του; Ὁ Ῥαῖθεν ἐδιδάχθη, ὡς τότε ἄλλοι πρὸ αὐτοῦ εἶχον μάθει, ὅτι ἡ αὐτοχαλῆνωσις εἶναι ἄθλον δύσκολον, καὶ δὲν κατορθοῦται διὰ μιᾶς οὐδὲ δι' ἐνὸς ἀπλοῦ ὅρκου, καὶ ὅτι ἡ ἠθικὴ μεταρρύθμισις πρόκειται νὰ εἶναι οὐχὶ στιγμιαία, ἀλλὰ βαθύτερον νὰ εἰσχωρήσῃ καὶ ὑψηλότερον ν' ἀναστῇ, πρὶν δι' ὅρκου δεθῇ. Ἡ, ἂν τοιαύτη συμβῇ μετὰ ῥύθμισις, ὁ ὅρκος εἶναι περιττός. Ἄν δέ τις δὲν ἔχῃ τὴν δύναμιν τοῦ νὰ συνέχῃ ἐαυτὸν, ὁ ὅρκος θέλει εἰσθαι παγίς πρὸς αὐτὸν, καὶ θέλει τὸν ῥίψει εἰς δύο ἁμαρτίας ἀντιμιᾶς. Ὁρκος ἐγκρατείας εἶναι ἐξαιρετικὸν πρᾶγμα διὰ τοῦ· ἠθικῶς ἰσχυροῦς πρὸς τοὺς ἀδυνάτους ὄρκους μένει ἀμφίδουλον πάντοτε ἂν θέλῃ χρησιμεύειν εἰς σωτηρίαν ἢ εἰς παγίδα. Ἄν ἐμπιστεύωνται εἰς αὐτὸν καὶ μόνον, πιθανῶς ἀποδραίνῃ παγίς, καὶ τοῦτο συνέβη καὶ πρὸς τὸν δυστυχῆ Ῥαῖθεν. Ἀφ' οὗ ἀναχώρησε μὲν ὁ ῥήτωρ τῆς ἐταιρίας, καὶ ἡ τελετὴ ἐτελείωσε, καὶ ἀπεκομίσθησαν αἱ σημαῖαι, καὶ ἐσβέσθη ὁ ἐνθουσιασμός, ἐξηκολούθουν πάντα αἱ καταβάσεις πρὸς τοὺς ἀρχαίους συντρόφους ἀνευ φόβου καὶ ἀνευ ἰδιαιτέρων προνοίας, αἱ περιστάσεις ἤρχισαν ὑπερισχύνουσαι τοῦ ὅρκου, ὅταν αὐτὸς ἐπαύσατο ὢν νεαρός καὶ ἀμαρῆς χωρὶς ὁ ἴδιος νὰ ἤξεύρῃ πῶς τοῦτο συνέβη, αἰρῶντι εὐρέθη, ὡς ἔλεγον οἱ γείτονες, πρῶτός. Τὰ αἰσθητήριά του ἠνεώχθησαν καὶ πάλιν εἰς τὴν ἀρχαίαν τρυφήν, οἱ ἐπὶ δαίμονες τῆς οἰνοποσίας εἰσώρμησαν αὐτὸς εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ὁ ἄθλιος ἁμαρτωλὸς ἐδουλοῦντο εἰς κατὰστασιν τῆς πρὶν χειροτέρας.

Πολὺ χειροτέραν, διότι ἔδῃ ἀπώλεσε καὶ τὸ πρὸς ἐαυτὸν σέβας. Περιττόν νὰ ἐνδιατριψώμεν εἰς τὰ ἀμέσως ἐπόμενα ἔτη, εἰς τὴν αὐξήσιν τῶν υποθηκῶν, εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῶν ποιμνίων, εἰς τὴν σπατάλην τῶν ἐν τῷ οἴκῳ καὶ ταῖς ἀποθήκαις, εἰς τὰς ἀνέλασι- πεις νόσους καὶ κακονυχίας, καὶ εἰς τὴν μεμψίμοιρον

δωθῆναι τοῦ προταγίου ὅλων τούτων τῶν δυστυχιῶν.
Τετέλεσται πλέον πᾶσα χαρὰ καὶ πᾶσα εὐθυμία! Τετέλεσται πᾶς λόγος πρὸς τὰ παῖδια περὶ χορῶν καὶ ἑορτῶν εἰς τὸ μέλλον! Καὶ τόσαι ὀλίγαι ἀγοραὶ ἦσαντο πλέον παρὰ τοῦ Βαγκάου, ὥστε καὶ αὐτοὺ ἐπαύσαν αἱ ἐπισκέψεις, καὶ ἡ οἰκογένεια ὅλη ἔμενε ἡμῶν ῥακενδύτης. Καὶ ἐπομένως ἐπαύσαν δι' ὅλους καὶ αἱ ἐπισκέψεις τῆς ἐκκλησίας! Ὅταν ὁ ἄνεμος ἔπαιεν ὥστε νὰ φέρῃ ἐπάνω εἰς τὸν οἶκον τὸν ἦχον τοῦ κώδωνος τοῦ παρεκκλησίου, ἡ Καίτη τὸν ἤκουε μετ' εὐχαριστήσεως, ἀν καὶ δὲν τὴν προσεχάλεϊ πλέον ἰάκουσθαι τὰς παρηγόρους ἐπαγγελίας. Ὁ ἦχος οὐδ' ἀνεξωογόνει εἰς τὴν ψυχὴν τῆς αὐτῆς· ἀλλ' ὡς τί τὴν ἐχρησίμευον ἤδη; Μία περίπτωσις, φοβερὰ ὡς αὐτὴν, τῇ ἐδειξεν αἰρηθῆναι πῶς πρέπει νὰ φρονῇ περὶ αὐτῶν. Ἡ μεγαλητέρα θυγάτηρ ἐκράτει μίαν ἡμῶν εἰς τὰ γόνατά της τὴν κεφαλὴν τοῦ εὐχόμενου ἀδελφοῦ, ἐν ᾧ τὰ μικρότερα ἐπαίζον. Τὸ πᾶν παιδίον ἔφερε τὴν κεφαλὴν τοῦ πλησιέστερον εἰς τὴν ἀδελφὴν του.

— Δάνη μου, εἶπεν αὐτὴ. Σὺ, δυστυχῆ, δὲν ἡμῶν νὰ παίζῃς καὶ νὰ χαίρεσαι καθὼς οἱ ἄλλοι. Ἐγὼ ὅμως πάντοτε θὰ σὲ ἀγαπῶ καὶ θὰ σὲ φροντίζω, δυστυχῆ Δάνη!

Ὁ μικρὸς Βίλλης ἤκουσε τοῦτο, καὶ ἔπαυσε παί-
ζειν. Μετὰ μίαν δὲ στιγμὴν τὸ πρόσωπόν του ἐφλε-
πτο, οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἐσπινθηροβόλουν, ἐκτόπησε τὰς
ρήμας, καὶ ἀκόμη μετὰ τὸν πόδα ἐκτόπησε τὴν γῆν,
παράζων.

— Μῆτερ, αὐτὸ δὲν ἦτον καλόν! Διὰ τί ὁ Θεὸς
δὲν ἔκαμεν τὸν Δάνην ὡς τὸν τοὺς ἄλλους;
Ἡ μήτηρ ὑπὸ πανικοῦ τρόμου κυριευθεῖσα, ἔθεσε
τὴν χεῖρά της εἰς τὸ στόμα του· ἀλλὰ τοῦτο δὲν
τὴν ἀπόκρισε εἰς ὅ, τι ἠρώτα. Ἐπτοχάζετο δὲ ὅτι
ἴσται ἡ ἰδίᾳ κακὸς νὰ εἶναι ἄνθρωπος, ὥστε τέκνον
τῆς νὰ ἐρωτήσῃ τοιαύτην ἐρώτησιν. Δὲν ἦτον σὺν-
ήθης εἰς αὐτὴν νὰ κλαίῃ· τότε ὅμως ἔκλαυσε πικρῶς,
ὡς ἀνεπὸλῃσε τὴν ἀρχαίαν ἐπαγγελίαν τῆς σπο-
ρᾶς καὶ τοῦ θερισμοῦ· ἀλλ' ἡ ἐπαγγελία καὶ ἐδῶ δὲν
πληρήθευσε, διότι οἱ ὄροι ὑφ' οὓς ἐδόθη δὲν ἐτηρήθη-
σαν. Ἡ ἐλπίς συνετρίβη διὰ συγκρούσεως μετὰ τῶν
μεγάλων φυσικῶν νόμων, ὑφ' οὓς μόνον δύναται
ἡ ἐπαγγελία νὰ πληρωθῇ. Ἀλλὰ πῶς νὰ ἐξηγη-
θῇ εἰς τὸν Βίλλην αὐτὰ; Πῶς νὰ μάθῃ αὐτὸς ὅτι
ἐσθλὸς πατὴρ ἐποίησε τὸν Δάνην εὐγενὲς πλάσμα
καὶ ἔτι καὶ ἄλλο, ὅτι δὲ ὁ ἴδιος πατὴρ του τὸν κα-
τέστησεν οὕτως εὐθῆ;

Ὅταν δὲ εἰσῆλθεν ὁ Ραῖθεν, εἶδε καὶ ἐνόησε τὴν
κατάστασιν τῆς γυναίκος του. Συνέπεσε δὲ νὰ εἶναι
πρῶτος δεκτεῖς, ὥστε ἡ Καίτη ἐτόλμησε νὰ
τὴν ἀπαγγεῖν πᾶν προήγετο ἡ θλάψις καὶ ἡ φρίκη της.
Ἐπὶ τινι καιρὸν ἔμεινεν αὐτὸς ἄφωνος· ἔπειτα δε-
ξάμενος λέγων ὅτι πικρῶς ἐτιμωρεῖτο δι' ὅ, τι τῷ συνέβη
χωρὶς νὰ εἶναι συνήθειά του, ἀλλ' ὅτι ὠρκεῖτο τοῦ
λαίπου.

— Μὴ, μὴ, μὴ ὀρκον! εἶπεν ἡ γυνὴ του ἔτι
μέλλον τρομάζουσα. Περιθάλουσα δὲ τὸν τράχηλόν
του μετὰ τὴν ἀγκάλην της, τῷ ἐψιθύρισεν εἰς τὸ οὖς,

— Δὲν τολμῶ νὰ σ' ἀκούσω πλέον νὰ ὀρκισθῇς.
Ἡξεύρεις ποσάκις . . . ἡξεύρεις ὅτι καλλήτερον θὰ
ἦτον ἂν δὲν εἶχες ὀρκισθῇ. Δὲν τολμῶ ν' ἀκούσω ὅτι
ὀρκίζεσαι πλέον.

Καὶ ἔπειτα ἀρήσασά τον ἀπὸ τὴν ἀγκάλην της,
ἐκάλεσε πρὸς αὐτὸν τὸν Βίλλην. Ὁ δὲ Ραῖθεν, λαβὼν
τὸ πεφοβισμένον παιδίον μεταξὺ τῶν γονάτων του,
τὸ ἤτένεσε κατὰ πρόσωπον, καὶ τῷ εἶπε·

— Βίλλη, δὲν πρέπει νὰ λέγῃς ὅτι ὁ Θεὸς ἔκαμε
τὸν Δάνην εὐθῆ. Ὁ Θεὸς εἶναι καλὸς, ἐγὼ εἰμαι
κακὸς. Ἐγὼ ἔκαμα εὐθῆ τὸν Δάνην.

Ἡ ἐκπληξίς μεθ' ἧς ὁ Βίλλης ἤκουσε τὰς λέξεις
ταύτας, κατέβαλεν ἐντελῶς τὴν μητέρα του. Ἀνα-
βῆσα δὲ δογματίως τὴν κλίμακα, ἐρρίφη εἰς τὴν κλί-
νην της, καὶ πολλὴν ὥραν ἠκούσθη ὀλοφυρομένη, ὡς
ἂν ἔμελλε νὰ διαρραγῇ ἡ καρδίᾳ της.

— Πάτερ, εἶπεν ὁ Βίλλης, δευλῶς, ἀλλὰ περιέρ-
γως. Σὺ ἔκαμες καὶ τὴν μητέρα νὰ κλαίῃ;

— Ναί, Βίλλη, ἐγώ. Ὅλ' αὐτὰ, ἐγὼ τὰ ἔκαμα.

— Δοιπὸν μὲ φαίνεται πῶς εἶσαι πολὺ κακός.

— Ναί εἰμαι, πολὺ κακὸς εἰμαι. Πρόσεξε νὰ μὴ
γίνῃς καὶ σύ. Πρόσεξε ποτὲ νὰ μὴ εἶσαι κακός.

— Ναί, θὰ προσέξω. Δὲν ἔμπορῶ νὰ βλέπω τὴν
μητέρα νὰ κλαίῃ.

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Ἡ Καίτη κατέβαλλε πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως ἀ-
ναχαιτίσῃ τὸν προφανῶς ἐπιχειρῶμενον ὀλεθρον. Ἡ με-
γίστη της ἐπιτυχία ἦν ἡ ἀνατροπὴ ἢ κατάρθου νὰ
δύῃ εἰς τὴν πρωτότοκον θυγατέρα της, τὴν μικρὰν
Μαίρην. Τότε ἦτον περίπου δωδεκαετής, καὶ ὅμως
δραστηριωτάτη καὶ χρησιμωτάτη ἐντὸς τῆς οἰκίας.
Χωρὶς αὐτῆς θὰ τοῖς ἦτον σχεδὸν ἀδύνατον νὰ δια-
τηρήσωσι τὴν τελευταίαν ἀγέλαδα ἥτις τοῖς ἔμενε,
καὶ πολλάκις αὐτῆς αἱ φροντίδες ἀφῆκον τὴν μητέρα
της ἐλευθέραν νὰ ἐπιμελῆται καὶ προστατεύῃ τὸν
πατέρα της, ἐν ᾧ ἄλλως ἢ τῶν παιδίων φροντίς ἔ-
πρεπε νὰ τὴν ἀπασχολῇ ἐντελῶς. Ἰππηρέτης τοῦ
βουκαλίου δὲν ὑπῆρχε πλέον, καὶ ἡ μήτηρ πολλά-
κις ἐξεπλήρου τὰ ἔργα τοῦ γεωργοῦ, διὰ νὰ μὴ πα-
ρέλθῃ ματαίως ἡ ὥρα τῆς σπορᾶς ἢ τῆς συγκομιδῆς.
Ἀνήκουστον ἦτον εἰς τὴν ἐπαρχίαν γυνὴ νὰ ἐργάζη-
ται εἰς τοὺς ἀγρούς, ἀλλὰ πῶς ἄλλως νὰ γένη; Τοῦ
Ραῖθεν τὰ καταπεποιημένα καὶ τρέμαντα μέλη δὲν
ἐπῆρκον εἰς τὴν ἐργασίαν, καὶ τὸ ὀλίγον ὅσον ἐδί-
νατο αὐτὸς νὰ πράξῃ, τὸ ἐπραττε τοῦλάχιστον ὅταν
ἐδοῖτο καὶ ἡ γυνὴ του. Τότε ἡ Μαίρη ἐπεμελεῖτο
τὸν δυστυχῆ Δάνην καὶ τὰ τέσσαρα μικρότερα παι-
διά, καὶ ἐζύμονε τὸν κριθινὸν ἄρτον, βοήθεια τοῦ
Βίλλης, καὶ ἔδραζε τὰ γεωμήλα, καὶ ἔστρεψε καὶ ἡρ-
μεγε τὴν ἀγέλαδα, καὶ εἰς τὰς ἀργὰς στιγμὰς ἔπλε-
κε. Διότι καλτίων εἰς τὰς δογματίας ὥρας τοῦ χειμῶ-
νος οὐδεμίᾳ ἄλλῃ ὑπῆρχεν δι' οὐδὲν μέρος τῆς οἰκο-
γενείας ἐλπίς, ἐκτὸς τῶν ὅσα ἔπλεκεν ἡ Μαίρη. Τὰ
παῖδια εἶχον συνήθειαν νὰ εὐχαριστῶνται ὅταν εἶχον
νὰ φάγωσιν ἐν εἰρήνῃ τὸν κριθινὸν ἄρτον καὶ τὰ γεω-
μήλα. Ἀλλο τίποτε σπανίως εἶχον, οὐδ' ἐζήτουν δὲ

ἄλλο ὅταν ἐδύναντο νὰ τρώγῳσι καὶ αὐτὰ χωρὶς τρόμου. Ἄλλ' ὁ πατήρ των ἐνίοτε ἦτον ἤδη παράφορος. Ἡ δὲ παραφορά του ἦτον ἰδιαιτέρου εἶδους, ὃ ἤκουσαν τὸν ἱατρὸν ὀνομάζοντα διὰ μικροῦ Λατινικοῦ ὀνόματος *delirium tremens*, καὶ ἐφρόνουν ὅτι ἐπρεπε νὰ εἶναι τὸ τρομερώτερον εἶδος τῆς παραφοράς, ἂν καὶ ὁ παραζυσμὸς αὐτοῦ παρήρχετο πάντοτε μετὰ διάρκειαν μιᾶς ἡμέρας μέχρι μιᾶς ἐβδομάδος. Ὁ ἱατρὸς εἶχεν εἰπεῖ ὅτι δὲν θὰ παρέλθῃ πάντοτε, ἀλλὰ μία τῶν προειρημένων θέλει εἰσθαι θανατηφόρος. Ὁ φόβος δὲ ἦτον μὴ φονεύσῃ τινὰ πρὶν ἔλθῃ ἡ ἡμέρα ἐκείνη, διότι ἐπὶ τῆς μανίας του ἦν ἀχαλίνωτος, ὡς οἱ κινδυνωδέστεροι τῶν δαίμονιζομένων, καὶ εἶχε γιγαντιαίας δυνάμεις, ἂν καὶ πρὶν ἦτον τῶσον ἀδύνατος.

Ὅταν ἦτον δυνατὸν, τὰ παῖδιά κατέβαινον εἰς τὴν κοιλάδα, καὶ ἐπεμπον δυνατοὺς ἄνδρας νὰ τὸν κρατήσωσιν. Ἀλλ' ἂν ὁ κενὸς ἦτον θυελλώδης, ἢ ἂν ὁ πατήρ των τοῖς ἐκλείε τὴν ὁδόν, τότε ἐφευγον καὶ ἐκρύπτοντο εἰς τοὺς βράχους τῆς χαράδρας, ἢ ἄνω εἰς τὴν κορυφὴν ἢ ἀλλαχοῦ, καὶ ἤξευρον τότε τί ὑπέφερον ἡ δυστυχὴς μήτηρ των ἀπ' αὐτόν. Μέχρι τέλους σχεδὸν ἄλλο σκεῦος δὲν ἔμενεν εἰς τὴν οἰκίαν, πλὴν τῶν βαρέων καὶ παλαιῶν ξυλίνων κλινῶν. Τὸ τελευταῖον πῆλινόν των ἀγγεῖον ἐθράυσθη, ὅταν αὐτὸς ἀνέτρεψε τὴν χωλὴν τράπεζαν ἐφ' ἧς ἐγευματίζον. Τότε ἡ μήτηρ των εἶπε στενάζουσα ὅτι πρέπει νὰ εὗρωσι τρόπον ν' ἀγοράσωσι τινὰ πράγματα πρὶν τοῦ χειμῶνος· διότι δὲν εἶχον τῶ ὄντι πλέον οὐδ' ἓν πινάκιον διὰ νὰ τρώγῳσιν. Ἦθελε ν' ἀγοράσῃ μερικά ξύλινα πινάκια καὶ ποτήρια ἀπὸ πάφιλαν, διὰ νὰ μὴ θραύωνται. Ἀλλὰ ποῦ νὰ εὕρῃ τὰ χρήματα; Ὅλοι ἡ γῆ ἦτον δεδομένη εἰς ὑποθήκην.

Ὅλίγα τινὰ χρήματα τοῖς ὠφείλοντο ἐκ πωλήσεως κριθῶν, καὶ ὁ ἀγοραστὴς εἶχε μηνύσει ὅτι θὰ εὗρεθῇ ῥητὴν τινὰ ἡμέραν εἰς τὴν ἀγοράν τῆς Βυχδαίλης, καὶ ὅτι ἂν ὁ Ραῖθεν θέλῃ νὰ ἔλθῃ ἐκεῖ, ἢμποροῦν νὰ θεωρήσωσι τὴν δασοληψίαν των. Ἡ ποσότης αὕτη ἦτον προσδιορισμένη διὰ τὴν ἀπότισιν μέρους τῶν τόκων τῶν ὀφειλομένων κατὰ τὰ Χριστούγεννα. Ἀλλ' ἂν ὁ Ραῖθεν ἀπῆρχετο εἰς τὴν ἀγοράν, ὅπου κατὰ πᾶν ἔαρ καὶ πᾶν φθινόπωρον συναπηντῶντο πάντοτε οἱ γνώριμοι τῆς κοιλάδος, ἢ θελε σπαταλήσει καὶ ἀπολέσει τὰ χρήματα· διότι πρὸ πολλοῦ εἶχε παύσει φέρων χρήματα εἰς τὸν οἶκον, ἐκτὸς ὅταν συνωδεύετο ὑπὸ τῆς γυναικὸς του· καὶ τότε ἐκείνη τὰ ἔφερε, καὶ, εἰ δυνατὸν, χωρὶς αὐτὸς νὰ ἤξεύρῃ. Ἐπρεπε λοιπὸν ν' ἀπέλθῃ μετ' αὐτοῦ, καὶ νὰ διαθέσῃ ἀμέσως τὴν ποσότητα πρὸς τὰ χρειώδη τοῦ οἴκου, πρὶν ὁ σύζυγός της τὴν δαπανήσῃ, κατὰ τρόπον πολὺ χείρονα ἢ ἂν τὴν ἔρριπτεν εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἀνεχώρησαν λοιπὸν τὴν αὐγὴν καθαρᾶς καὶ ψυχρᾶς ἡμέρας τοῦ Νοεμβρίου. Ὁ Ραῖθεν εἶχε κρατηθῇ μίαν ἢ δύο ἡμέρας, ἀφορῶν εἰς τὴν σπουδαιότητά της περιστάσεως, καὶ μὴ θέλων νὰ καταστῇ ἀνίκκος τοῦ νὰ πικρευθῇ μετὰ τοσοῦτον κενὸν ἀπαξ πάλιν εἰς σύνοδον πολλῶν ἀνθρώπων, ἀκουσίως δὲ

φέρων κατὰ νοῦν καὶ τὰ ποτήρια τοῦ οἴνοπνεύματος τὰ κατὰ δυστυχίαν εἰς τὰς τοιαύτας ἀγοράς συνεχέστατα περιγόμενα. Ἐπειδὴ δὲ ὁ δρόμος ἦν δύσκολος δι' ἀνθρώπον ἀσθενή· ὡς αὐτόν, καὶ αἱ ἡμέραι ἦσαν βραχεῖαι, καὶ ἡ ἀγορὰ ἐμελλε νὰ διαρκέσῃ δύο ἡμέρας, ἀπεφασίσθη νὰ μείνωσι τὰ παῖδιά μίαν νύκτα μόνα. Ἀφέθησαν δὲ εἰς τὸν οἶκον κριθῶν ἄρτος καὶ γειώμηλα διὰ δύο ἡμέρας, καὶ θάμνοι τινὲς ὡς καυσόξυλα. Ὁ Βίλλης ὑπεσχέθη νὰ ἐπιμελῇται τὸ βρέφος ὅταν ἡ Μαίρη ἐφρόντιζε περὶ τῆς ἀγελάδος. Ἡ μήτηρ ὑπεσχέθη εἰς τὰ μικρὰ ὥραια τινὰ πράγματα διὰ τὸν χειμῶνα, ἂν ἐν ὅσῳ ἔλειπεν ἦσαν φρόνιμα, καὶ ὁ πατήρ των τὰ ἐφίλησεν ὅλα, καὶ εἶπεν ὅτι θὰ εἴναι φρόνιμα.

Καὶ τῶ ὄντι φρόνιμα ἦσαν ὅλα τὴν πρώτην αὐτὴν ἡμέραν, καὶ καλῶς ἐγευματίσαν, ἀφ' οὗ ἐπαῖξαν ὅλην τὴν πρωΐαν, καὶ ἔπειτα, ἅμα ἐνίκτωσεν, ἐπῆγαν ὅλα νὰ κοιμηθῶν ἐκτὸς τῆς Μαρίας, ἥτις ἔμεινεν ἀκόμη μίαν ὥραν πλέκουσα εἰς τὸ πένθιμον ἐρυθρὸν φῶς τῶν θάμνων. Ἡ ἐπαύριον δὲν ἦτον τόσον ὥραια ἡμέρα. Αἱ κορυφαὶ τῶν ὀρέων ἦσαν καθεραΐ· τὸν οὐρανὸν ὁμῶς ἐκάλυπταν βαρέα φκιά σύννεφα, καὶ μετὰ τὴν μεσημβρίαν ἤρχισεν ὀλίγη χιὼν, ἥτις ἤρξατο κατ' ὀλίγον, καὶ τὰ μικρὰ παῖδια ἤρχισαν νὰ δυσχεραίνωνται, διότι δὲν ἐδύναντο νὰ παίξωσιν ἐξω, καὶ δὲν ἤξευρον τί νὰ κάμωσι. Ἡ Μαίρη τὰ διασκεδάζε λέγουσα ὅτι ἡ μήτηρ θὰ ἔλθῃ ταχέως· ἡ μήτηρ ὁμῶς δὲν εἶχεν ἔλθῃ μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν τὰ μικρὰ ἀπκηδημένα καὶ βαρυνόμενα, ἐπῆγον νὰ κοιμηθῶν. Οὕτε μετὰ ὥρας ἀκόμη δὲν ἦλθαν, ὅταν καὶ ἡ Μαίρη ἀφ' οὗ ἐπερίμεινε, ἠτθάνη ὅτι νυστάζει. Πολλάκις ἐκύτταζεν ἐξω ἀπὸ τὴν θύραν, ἀλλ' ἐχινόιζε πάντοτε καὶ τὴν τελευταίαν φεραν τὴν τὴν χιὼνα ἐσφενδόνισεν ὁ ἄνεμος εἰς τὸ πρόσωπόν της, ὥστε ἐπαίσθη ὅτι ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ δὲν θὰ ἔλθουν ἐκείνην τὴν νύκτα. Βεβαίως ἀπεφασισαν νὰ διανυκτερεύσωσιν εἰς τὴν κοιλάδα, καὶ νὰ ἔλθωσι τὸ πρωῒ εἰς τὸ πρόγευμα. Ἐρρίψεν λοιπὸν καὶ ἄλλον θάμνον εἰς τὴν ἐστίαν, διὰ νὰ διατηρήσῃ τὸ πῦρ, καὶ ἐκοιμήθη.

Τὸ πρωῒ, ὅταν τὸ βρέφος ἤρχισε νὰ κλαίῃ θέλον νὰ ἐγερθῇ, ἐφαίνετο ὅτι ἦτον σκότος ἀκόμη. Προῖρχετο ὁμῶς τὸ σκότος αὐτὸ ἀπὸ τὴν χιὼνα, ἥτις ἐκλείε τὰ παράθυρα ὡς ἐπᾶνω. Ὅταν δ' ἠνέωξαν τὴν θύραν, μέρος τοῦ τοίχου τῆς χιὼνος ἐκρημνίσθη ἐντὸς εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ τὸ μείναν ὑπερέβαινε τοῦ Βίλλου τοὺς ὤμους. Ἡ πρώτη των φροντίς ἦτον νὰ ἔλθωσιν εἰς τὴν ἀγελάδα, νὰ τῇ δώσωσιν τὸ πρόγευμά της, καὶ νὰ ἐτοιμασθῇ καὶ τοῦ βρέφους τὸ πρόγευμα. Ἐπομένως ἡ Μαίρη ἔρριψεν εἰς τὴν ἐστίαν τὸν τελευταῖον στεγνὸν θάμνον, καὶ ἔθεσε τὸ ὕδωρ νὰ θερμανθῇ. Ἐπειτα δὲ ἐκείνη μετὰ τὸν Βίλλην ἐπαχείρισαν ν' ἀνοίξωσι τὸν δρόμον ἕως εἰς τὸν σταβλόν, ἀφήσαντες τὸ βρέφος εἰς τὰ μικρά. Μία ὥρα τοῖς ἐχρηιάσθη νὰ ὡς φθάσωσιν εἰς τὴν ἄλλην ἄκραν τῆς αὐλῆς. Ὁ Βίλλης ἐπρεπε νὰ φέρῃ ὀλίγον χόρτον· ἀλλὰ τὸ χόρτον ἦτον εἰς τὸ ἄλλο πέρας τοῦ οἴκου, καὶ, ὡς εἶδαν τότε, τῶσον κακὰ λυμμένον ὑπὸ χιὼνος, ὥστε ἦτον ἀδύνατον νὰ φθά-

αὐτὸν εἰς αὐτό. Τὸ γάλα ἦτον ἐδῶ, ὀλίγον ὅμως ἀ-
καίρως κριθινὸν τὸ ὁποῖον ἔμενε, ἦτον ἐκεῖ, καθὼς καὶ
ὀλίγα γεώμηλα. Ἡ Μαίρη ἐλυπεῖτο ὅτι δὲν εἶχε κρα-
τεῖν περισσότερα πράγματα ἀπὸ τὴν ἀποθήκην, ἀλ-
λὰ τίς ἐδύνατο νὰ στοχασθῇ ὅτι θὰ χρειασθῶν περισ-
σότερα; Καθὼς ἐλθῇ ὁ πατήρ, ἐκεῖνος ἡμπορεῖ νὰ
τὰ φέρῃ.

Ἀλλὰ κἄνεις δὲν ἦλθε δι' ὅλης τῆς ἡμέρας. Ἐξώ-
με τὴν νύκτα ὅλα τὰ παιδιὰ, πλὴν μόνης τῆς Μαί-
ρης ἐκοιμήθησαν τέλος, ἀν καὶ τὸ ψύχος καὶ ἡ πείνα
ἐν τὰ ἀρῆκαν ν' ἀποκοιμηθῶσιν ἡσυχῶς ὡς ἄλλοτε.
Τὸ πῶρ εἶχε σβέσθῃ ἡδὴ τὴν μεσημβρίαν, καὶ πρὸ τῆς
ἑσπέρης εἶχον φεγῶθῃ τὰ τελευταῖα ψυχρὰ γεώμηλα.
Ἡ Μαίρη ἐπειτα κατεκλίθη ἔχουσα τὸ μωρὸν σφιγνύς
ἐγκαλισμένον διὰ νὰ τὸ θερμαίνῃ, καὶ τέλος ἀπεκοι-
μήθη καὶ αὐτὴ, ἀν καὶ βαθέως τεθλιμμένη. Τὴν αὐγὴν
ἐκείνην ὅτι ἡ θέσις των ἦτον ἀπεγνωσμένη, καὶ ἀ-
περίσπαστον ὅτι, ὅση καὶ ἂν ἦτον ἡ χιών, ὁ Βίλλης ἔ-
πρεπε νὰ κατάρθῃ εἰς τὴν κοιλάδα, καὶ νὰ εἰπῇ εἰς
αὐτὰ εἰς ποίαν κατὰστασιν ἦσαν. Διότι τῶρα πλέον
ἐνδύνατο νὰ φέρῃ τροφὴν εἰς τὴν ἀγελάδα, καὶ ἐκεί-
νη τὴν αὐγὴν ἔδωκε πολὺ ὀλίγον γάλα, καὶ ἄλλο
τοῖς δὲν ὑπῆρχε. Πρὸ μερικῶν ὥρων δὲν ἐπιπτε-
ται πλέον, καὶ ὁ Βίλλης τόσον καλὰ ἐγνώριζε τὴν
ἡμέραν, ὥστε, βρεγόμενος, ἐννοεῖται, ὡς τὸν λαμὸν,
καὶ περὶ δις καὶ τρίς, ἐφθίπεν ὅμως εἰς τὴν κοι-
λάδα καὶ αἶμα ἦλθεν εἰς τὴν πρώτην ἀγροικίαν, ἀ-
πὸς εἶρε βοῦδας. Ἡ ἀγαθὴ οἰκονόμος αὐτῆς, ἔ-
πειτα μεθ' ἑαυτῆς ἕνα τῶν γεωργῶν, φέροντα τροφὰς,
καὶ ἕνα καλὰθιον κυσσοξύλων, καὶ ὑπεσχέθη νὰ καθ-
αρῇ τὸν δρόμον πρὸς τὸ χόρτον καὶ τὸ ἄχυρον, διὰ
τὴν τροφὴν τῆς ἀγελάδος. Ὁ δὲ ιδιοκτῆτης ἀπῆλθε
καταβουλευθῇ τοῖς γείτονας περὶ τοῦ πῶρ νὰ ζη-
τήσῃ τὸν Ραῖδεν καὶ τὴν γυναικά του. Ἡ δὲ λοι-
πὴ οἰκογένεια ἐξήρανε τοῦ παιδοῦ τὰ ἐνδύματα, καὶ
τὸ ἔδωκε νὰ φάγῃ πολτόν.

Μετ' ὀλίγον ὅλοι οἱ ἄνδρες τῆς κοιλάδος καὶ ὅλοι
οἱ γυναῖκες εἶχον ἐξέλθει εἰς ζήτησιν ἐπὶ τῆς χιόνος.
ἐπὶ ἐρχίνοντο ὡς κινούμεναι κηλίδες ἐπὶ λευκῆς συν-
τάξεως. Δύω ἐξ αὐτῶν, οἵτινες ἦσαν εἰς τὴν ἀγοράν,
ἔμαθον ὅτι ὁ Ραῖδεν καὶ ἡ γυνὴ του εἶχον ἀναχω-
ρεῖσθαι διὰ νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν οἰκίαν των, παλὺ
πρὶν τῆς ἐσπέρης τὴν δευτέραν ἡμέραν. Ἐννοεῖται ὅτι
ὁ Ραῖδεν καλῶς δὲν διέκευτο ἐκ τοῦ ποτοῦ, οὐχὶ τό-
σο ὅμως, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ βαδίζῃ, ὅταν ἡ-
γήσῃ τὸν ὁδὸν ἐντὸς τῆς ἀτραποῦ. Πιθανὸν νὰ
ἐπιστρέψαν ὀπίσω, πιθανώτερον ὅμως νὰ ἐπλανήθη-
ται. Πρὶν νυκτώσῃ ἦλθεν ἡ βροχὴ εἰδήσεις ὅτι εἰς
ἀρδαίαν δὲν εἶχον πλέον φανῇ· μετὰ δύο δὲ ἡμέ-
ρας, ἐφ' ὧν ὅλοι τῆς κοιλάδος οἱ κάτοικοι ἐξηκολού-
θουν τὰς ἐρεῦνας των ἢ ἐδωκυμένον φροντίδας εἰς τὰ
παιδιὰ, ἢ τὴν τύχην τῶν γονέων ἐγνώσθη. Τοῦ Ραῖδεν τὸ
εἶδος εὐρέθη ὀλίγον ἔξω τῆς ἀτραποῦ, κείμενον ὡς
ἀνθρώπου ὅστις ἐκοιμάτο τῆς μέτης τὸν ὕπνον. Μετὰ
λίγους ὥρας ὕλακαὶ ἑνὸς τῶν κυνῶν ἔφεραν τοὺς ζη-
τούντας εἰς τὸ μέρος ὅπου ἔκειτο καὶ ἡ Καίτη, εἰς
τὴν πρόποδα κρηνοῦ, ἔχοντες τριάκοντα ποδῶν
ὑψος. Ὁ θάνατός της ἦτον στιγμιαίος ἀναμφισβήτητος.

Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ σύζυγός της καταβλήθεις ὑπὸ τῆς
ἐπιβροχῆς τοῦ ψύχους, ἀν καὶ δὲν ἦτον πολὺ δριμύ,
ἐπὶ τοῦ μεθύοντος ἐγκεφάλου του, ἔπεσεν εἰς ὕπνον
ἢ μᾶλλον εἰς νάρκωσιν καὶ ὅτι ἡ Καίτη, μὴ κατορ-
θώσασα νὰ τὸν ἐξυπνήσῃ, ἠθέλησε νὰ εὕρῃ μόνη της
τὸν δρόμον, καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰ ὀπίσω. Ἀλλὰ
μακρυνθεῖσα τινὰς πήχεις ἀπὸ τὴν ἀτραπὸν, ἐντὸς
τῆς χιόνος ἥτις τὰ πάντα ἐκάλυπτεν, εἶχε κρημνισθῇ
ἀπὸ τὸν βράχον. Παράδοξος καὶ φοβερὰ σχέσις ὑπῆρ-
χε μετὰ τῆς ἐσχάτης καὶ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς
ἐγγάμου ζωῆς της. Οὗτος ὁ στοχασμὸς ἐπῆλθε καὶ
εἰς τὴν ἀρχαίαν οἶκον καὶ παρὰ νυμφόν της, τὴν Μαί-
ρη, ἥτις ἦλθεν εἰς τὸν ἐνταφιασμὸν της, καὶ ἥτις
ἀναδιψῶσα τὰ ἐλασινὰ λαίψανα τῶν ἐνδυμάτων τῆς
Καίτης, εἶρε τοὺς κλάδους τῆς πορτοκαλλέας ἐπι-
μελῶς τετυλιγμένους εἰς χαρτίον, καὶ περὶ λαγμέ-
νους εἰς τὸ βάθος τοῦ κιβωτίου της.

Εἰς τὰ παιδιὰ δὲ τίποτε δὲν ἔμενε, πλὴν τοῦ δει-
νοῦ μαθήματος τῆς ζωῆς τοῦ πατρὸς των καὶ τῆς
μνήμης τῶν διηγεσάμενων τῆς μητρός των ἀγώνων. Οἱ
περίοικοι δὲν ἠθέλησαν νὰ τ' ἀφίσωσιν ὅμως νὰ τρα-
φῶσιν ὡς ἐγκαταλειμμένα παιδιὰ, δαπάνη τῆς ἐνο-
ρίας. Οὔτε αὐτὸν τὸν Δάνην δὲν ἄφισαν. Ἦτον προ-
φανὲς ὅτι πολὺ δὲν ἠθέλει ζῆσαι, καὶ εἰς τὴν ἰδιωτι-
κὴν ἐλεημοσύνην δὲν ἠθέλει βαρύνει πολὺ. Τὰ δὲ λοι-
πὰ παιδιὰ διανεμήθησαν μετὰ τῶν γεωπόνων τῆς
κοιλάδος τῆς τύχης καὶ τῶν παρὰ κειμένων, καὶ ἀνετρέ-
φθησαν ὡς γεωργοί. Οἱ δὲ ἄγροὶ καὶ τὰ οἰκοδομήματα,
διότι ὑποθήκην ἀνώτεροι τῆς ἀξίας των ἐδάρουν ἐπ'
αὐτῶν, μετέδωκαν ἀμέσως εἰς ξένας χεῖρας.

ΠΕΡΙ ΦΑΙΔΡΟΥ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΟΣ.

—ο—

Ὁ Ὀλυμπιόδωρος, (ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς Σχολίοις)
καὶ ὁ Διογένης Λαέρτιος (Γ'. α. 38) μαρτυροῦν ἐκ
συμφώνου, ὅτι πρῶτον διάλογον ἔγραψεν ὁ Πλάτων
τὸν Φαῖδρον, ὁ δεύτερος μάλιστα προσθέτων καὶ τὸν
λόγον, ὅτι ἔχει μεираκιώδεις τι τὸ πρόβλημα. Δι-
καίταρχος δὲ καὶ τὸν τρόπον τῆς γραφῆς ὅλον
ἐπιμέμφεται ὡς φορτικόν. Εὐτυχῇ τὰ προσομιᾶζον-
τα διὰ τούτων φορτικῶν λόγων μεираκια! Περὶ
τοιαύτης ὑπὲρ φύσιν προεξιότητος ἀπορῶν ὁ Σταλ-
βάουμος ὑποπτεύεται τὴν ἀκρίβειαν τῶν δύο τούτων
μαρτυριῶν, καὶ λαμβάνων τεκμήριον τὸ περιεχόμενον
τοῦ λόγου, δι' οὗ ἀναπτύσσονται τὰ κυριώτερα δόγ-
ματα τοῦ Πλάτωνος περὶ φύσεως τῆς ψυχῆς, περὶ
ιδεῶν καὶ περὶ ἀληθείας, καταφεύγει εἰς εἰκασίαν, δι'
ἧς συγχρόνως προσπαθεῖ νὰ συμβιβάσῃ καὶ τὸ ὀρεϊλό-
μενον εἰς ἀρχαίους μάρτυρας σέβας, λέγων, ὅτι πιθα-
νὸς δι' αὐτοῦ τοῦ διαλόγου ὁ Πλάτων, ἐπιστρέψας